

Kraus: S.

Beszámoló 1988

Barlangtani Intézet (?)

anyaga

Meteor-barlang

Az Alsó-hegy vizrajzi kutatása során egy jól fejlett időszakos víznyelő bontásával jutottak be 1961-ben a barlangba. Az omladékos, lejtős lejárati szakasz homokkő és mészkő határán alakult ki. Tovább egy magyar barlangokhoz mérten hatalmas terembe érünk, ahonnan két kisebb, agyagos járat halad lefejjé a kitöltésben levő végpontig.

A teremben nagyon változatos cseppkövek találhatók. Néhány hatalmas oszlopon kívül álló- és függőcseppkövek, lefojások, cseppkőmedencék és heliktitek nagy tömege látható itt.

Kraus S. Bemutató 1988

Megalodus-barlang

A Gerecse-hegységtől nyugatra található kis hegyrög Tatán a Kálvária-domb. Ennek egykori kőfejtője ma geológiai bemutató terület, mivel itt a mezozoikum egész kőzetsora látható. A városban több langyos vizü, nagy vízhozamú forrás fakadt a közelmúltig. A bányászat során védelmi célból kiszivattyúzott vízmennyiség miatt ma már ezek szárazzá váltak; a forráskürtők és néhány kút alján levő barlang megtekinthető. A Kálvária-domb szélén nagy tömegű forrásmésző halmozódott fel, sőt itt -- akárcsak a közeli Vértes-szőlős forrásmészőkövében -- ősemeri maradványokat is találtak.

A kőfejtőben található a Megalodus-barlang. A benne levő nagymennyiségű agyagkitöltést 19 -ben hordták ki. Tavaszonként az alacsonyabb szinten levő járatrészeket teljesen kitölti a víz.

Az egyetlen fojosóból és néhány kürtőből álló barlang falát különleges, csokoládébarna felszínű "birkagyapjú" borítja. Ez a kiválás azonos jellegű a Szemlő-hegyi-bg. "karfioljaival".

Az üreget kioldó meleg víz a kőzet ősmaradványait is kipreparálta. Így több hejen triász Megalodusok, feljebb júra Ammonitesek látszanak.

Sátor-kő-pusztai-barlang

Dorog bányaváros mellett kőfejtés közben megnyílt üregrendszer, amit 1946-ban jártak be és vizsgáltak meg. Vastagpados triász mészkőben valószínűleg csak a méjből feltörő víz oldotta, szabájos gömbökből álló "gyöngysor" járatok alkotják a barlang felső részét. Alsó része kettős teremből áll, aminek alját ismeretlen vastagságú, de 10 méternél méjebb agyag és kőzetörmelék alkotja. Egyes részeken 15-20 cm vastag gipszkiválás borítja a falfelületet, míg a felső, gömbfülkés részen aragonittük, gömböcskék és vékony gipszbevonat a jellemző.

A szénbányák vágataival több hasonló, illetve aragonitkiválásokkal sokkal dúsabban borított üreget, termet tártak fel. Ezek többségét feltöltötték vagy berobbantották.

Kraus S. Bemámoló 1988

M.o. karsztjai

Kraus S. Bemámoló 1988

- 7 -

Bátori-barlang

A barlang nevét a középkorban itt remetéskedett szerzetesről kapta. Az 1961 óta folytatott régészeti és barlangtani felmérések során őskori vasérbányászat, majd középkori és XVIII-XIX századi vasérc és esetleg nemesfém /arany?/ bányászás nyomait találták meg.

A nem túl nagy kiterjedésű üregrendszer a triász mészkő és a felette levő miocén homokkő határán alakult ki. A feltörő hévíz szép bömbfülkéket oldottak a mészkőbe, majd gömbös kiválásokkal /"borsókö"/ borította a falakat.

A felszínről leszivárgó víz a homokkő vastartalmát leoldotta és a mészkő határáig, ahol felhalmozódott. Ezt bányászták a régebbi időkben.

A barlang történeti és földtani feldolgozása, valamint barlangtani kutatása még nagyon hiányos, de hosszú ideje senki sem foglalkozik vele.

Ferenc-hegyi-barlang

Csatornaásás közben 1933-ban fedezték fel a budapesti barlangok legmagasabban fekvő tagját. Az 1-2 m széles, 3-8 m magas hasadék-járatok elég szabályos hálózatot alkotnak. A környékbeli barlangoktól eltérően itt sok a görbe, körívben futó fojosó.

A barlang eocén mészkőben van, a felszín közelében, csak néhány méter vastag fedőközzel borítva. A járatok sűrűsége körülbelül kétszerese a terület többi barlangjének. További eltérés, hogy függőleges kiterjedése is kisebb. A kőzet oldott felületén sok hejen áramlási kagylók /scallops/ vannak.

A falakat 8-10 cm vastagon gömbös kiválások /"borsókő"/ borítják. Több hejen ezt a későbbi vízáramlás csövei törték át.

Földtani ismeretek alapján nagy valószínűséggel állítható, hogy a barlangtól keletre néhány száz méterrel egy hasonló jellegű és méretű üregrendszer vár feltáráásra.

Kovács S. Bemutató 1988

Sojmári-ördögluk

Vastagpados triász mészkőben kialakult, bonyolult térbeli járáshálózat. Sok gömbfülke és néhány szakaszon található gömbös kiválások /"borsókő"/ bizonyítják melegvizes, oldásos eredetét. A pleisztocén során hosszú ideig víznyelőként működött egyik bejárata, ahonnan sok értékes ősszállati maradvány került elő. Más részein több méter vastag denevérguanó halmozódott fel, amiből kézi módszerrel termeltek ki néhányszor tiz köbméternyit.

A barlang járatai nagyon változó méretűek, szűkületek és 2-3 m széles fojosók, nagyobb termek rendszertelen váltakozása jellemzi. A sűrűn elágazó, kanyargó járatok térbeli hálózatát eddig még nem sikerült feltérképezni, ezért további kutatása is eredménytelen. Mindenesetre a Budai-hegység legnehezebben megismerhető, változatos túrákra és tudományos megfigyelésekre alkalmas barlangja.

Krous S. Beszámoló 1988

Mátyás-hegyi-barlang

Eocén mészkőfejtőben nyílt meg a barlang kis része; itt a II világháborúban terményraktár volt. A további részek többségét 1948-ban sikerült feltárni.

A párhuzamos járatok a befoglaló kőzet rétegdőlésének megfelelően egyre lejjebb hejzkednek el, majd egy nagy omladékzóna mentén a karsztvízszint közelében levő tóig méjül le a barlang. Ezen a legalsó részen már gyürt rétegű tüzköves triász mészkőben van a járat.

A közeli Pilis-hegység vulkáni működése során lugos oldatok átalakították a Budai-hegység sok repedése mentén a kőzetet. Az így keletkezett méteres szélességű telérek sok későbbi barlangjárat irányát megszabták. Az 1-2 m széles, 2-5 m magas járatok tetején sok hejen felismerhetők ezek a kovás telérek, omladékuk pedig jellemző a barlang egész üledékére.

A főfojósók gyakran 3-5 m szélesek, 8-10 m magasak, és néhány nagyobb terem is van a barlangban. A falakon jól látható a mészkő 20-30 cm vastag rétegzettség^eével, mivel mészkiválás szinte sehol sincsen. Néhány jelentéktelen oseppkölefojás maradványa és egyes foltokban görbe gipszkristályok centiméteres osomói fedezhetők fel.

Az üledékekben felszíni vízfojás nyomait lehet látni, így feltételezhető egy rövid viznyelős időszak a barlang története során.

Szemlő-hegyi-barlang

Kőfejtés közben 1930-ban fedezték fel Budapest első, képződményekben gazdag barlangját. /A már régóta ismert Pál-völgyi-bg.-ban nem volt hévizes kiválás./ Az egykori forráscsővön lemászva 3-4 méter széles, 5-15 m magas fojosóba lehet jutni, aminek oldalfalait és alját 1-2 cm átmérőjű gömbös képződmények borítják. Ezt a valószínűleg langyos állóvizzből kivált, kalcit anyagú bevonatot borsókőnek nevezték el. A járatok alján tenyérnyi méretű, 5-8 mm vastag kalcitlemezek tömege halmozódott fel.

A másik főfojosó 1,5 m széles, 3-8 m magas, falait szintén "borsókő" borítja. Néhol kisebb fülkékben fehér gipsz volt. Egy később feltárt szakaszban /Kuszoda/ pedig a teljes falfelületet fehér, birkagyapjúhoz hasonló alakú "barlangi karfiol" borítja.

Mindezek a kiválások nagy mennyiségükkel több, mint fél, évszázadig a budai barlangok legszebbjévé tették ezt az üregrendszert. Ez tette indokolttá, hogy hosszú előkészítés után 1986-ban megnyitották az idegenforgalom előtt a barlang jelentős részét.

A többi budai barlanghoz hasonlóan itt is eocén mészkőben alakultak ki a járatok, néhol felnyúlva a fedő eocén márgába is. A többitől eltérően kevésbé hálózatos a barlang. Két ÉK-DNY irányú hasadékrendszer mentén vannak a járatok. A már ismertek mellett néhány párhuzamos, több hejen felszínre nyílt, eltömődött szakasz még feltáráásra vár.

Danca-barlang

Egy jelentéktelen, időszakos forrásbarlang volt ismert a fedetlen karszterület DNY-i szélén, amiben 1913-ban kisebb jelentőségű régészeti ásatás is volt. 1956-ban víznyomjelzéssel kimutatták a barlang két víznyelőjével való összefüggését. Ugyanezidőben több, néhány méteres feltárást eredményező bontást is végeztek.

Sokéves szünet után, 1981-ben a forrás felőli szakasz végponti törmelékén átjutva kb. 500 m hosszú, dolomitban húzódó járat tárult fel. Ez a szakasz 1-1,5 m széles, 2-3 m magas, erősen omladékos járat, ami egy állandó vizü szifonnal végződik. Kézi szivattyúval kiürítve a méjedést, 1983-ban jutottak tovább a kutatók. A víznyelő közelébe vezető fojosó már mészkőben van, 1,5-2 m széles, 3-4 m magas. Sok cseppkő disziti, különösen a később feltárt, keskeny felső járatát.

A patakmeder a fojosó alján 20-30 cm széles, 1-1,2 m méj árkot alakított ki. A főjáratban néhol több méter magas egykori kitöltés maradványai is előfordulnak. Mindez a barlang kialakulása során történt erős vízhozamváltozásokat jelzi, amit a pleisztocén éghajlatingadozás okozott.

Szabadság-barlang

1954-ben a víznyelő felől tárult fel a barlang. Jelenlegi ismert végpontja félúton van a nyelő és a forrás között. A barlang főága első részén erősen meanderező, 1-1,5 m széles, 5-8 m magas, de több szintre osztott fojosó. Időszakosan kis vízmennyiség fojik az alján. A triász mészkőben levő rész nagyon sok cseppkővel diszitett, főleg a függőcseppkövek és lefojások jellemzőek. A bejárathoz közel levő szakaszon nagy felületeket, sokszor a cseppköveket is 3-5 mm átmérőjű gömbös kiválások borítják. Egyes részeken heliktitek is bőven vannak.

A barlang további része kb. 1 m széles, de csak 30-40 cm magas kúszójáratban fojtatódik. Itt a kőzet dolomit, ami megindokolja a jelentős méretcsökkenést. A szakasz alja kvarckavicsal van feltöltve, így a teljes méretet nem tudjuk. Tovább egy kb. 2 m széles és magas csőben haladhatunk, míg egy terembe érünk. Itt újabb kőzetváltással vékony lemezes, márgás mészkőben fojtatódik a barlang. Az alsó rész 30-50 cm széles, több méter méj kanyon, ami fölött 2-3 m átmérőjű cső van. A járat hirtelen méretcsökkenéssel ér véget.

Kovács S. Beszámoló 1988

Kossuth-barlang

Vizfestések, forrásvizsgálatok alapján elméletileg meghatározták a barlang jellemzőit, majd 1954-56 között tárót robbantottak a forrás felől a járható szakaszig. A barlang nagyobb részén patak fojik végig, ami egy szifonból jön ki. Ez könnyűbúvár módszerekkel már kb. 30 m mélységig ismert, de egy szükület miatt tovább nem követhető.

A barlangfojosó 1,5-2 m széles, sok hejen 8-10 m magas illetve méj. Alsó részét hosszú szakaszon víz tölti ki. Számos oldásforma disziti az egyébként kiválásmentes kőzetfelszint. Egy felső járat ismert a patakos ág felett, amiben sok szép cseppkő található.

A barlang vízrajza több érdekességet mutat. Téli a kis felszíni vízbefojás miatt jobban érvényesül a méjkarsztból feltörő melegebb víz hatása, így 15°C a forrás hőmérséklete. Nyáron a sok felszíni víz miatt csak 10-12°C az az érték. A barlangban a patak kis vízhozamnál két víznyelőn eltűnik, és a forrásban jelenik meg újra. Egy szivornya hatására a vízhozam a csapadéktól függetlenül időnként erősen megnövekszik. Ezek a "kitörések" a földkéreg árapáj-mozgásának megfelelően azonos időpontokban szoktak kezdődni.

Az Esztramos-hegy barlangjai

A hegy egy tektonikus nagyszerkezeti vonal mentén található, nem messze Magyarország egyetlen vasércbányájától. Itt is termeltek a középkorban kevés, de jó minőségű vasércet.

A barlangokat az 1960-as évek kőbányászata során fedezték fel. A triász mészkövet kohászati ~~anyag~~ adalékanyagként fejtették, miközben számtalan üreget is megsemmisítettek.

A hegy alsó részén van a Rákóczi 1. és 2. számú barlang néhány kis üreggel együtt. A járatok a karsztvízszint alá nyúlnak, így több rész csak könnyűbúvár technikával járható be. Különlegesen sok cseppkő és melegvizes kiválás borítja a falakat. Ez a jelenlegi vízszint alatt is megtalálható. Vizsgálatokkal megállapítható, hogy az alacsony vízállású időszakok közben kivált cseppköveket a megemelkedő meleg víz többször elöntötte.

A hegy felső részén található a Földvári Aladár-barlang. Ebben csepegő vizekből összegyűlt tavak kiválásai a legérdekesebbek. Az egyik kiválási réteg 1-2 cm vastag, puha, fehér lublinittel /montmilch/ borította be a cseppkövek felületét.

A hosszú ideig tartó kőfejtés során több vörös agyaggal és cseppkövel kitöltött üreget találtak. Ezekből a pleisztocénben élt kisemlősök csontjai kerültek elő nagy mennyiségben. Vizsgálataikkal a jégkor éghajlatingadozásait lehetett nagy pontossággal megállapítani.

Vass Imre-barlang

A forrásvizsgálatok alapján feltételezett barlangot 1954-ben kialakult árvízi forrásszájon át tárták fel. A jelenlegi végpont omladéka mögött még több kilométernyi, vízfestéssel kimutatott járat van.

A barlangban a közeli kutatóállomás segítségével sokféle tudományos mérés történik. Ez hazánk legjobban feldolgozott üregrendszere.

A főfojosó 2-3 m széles, lapos aljú, felfelé keskenyedő, 5-7 m magas hasadék. Ez egy dolomitos közetsávnál erősen leszűkül, és egy időszakos szifonnal végződik. Tovább a barlang több ágra szakad. míg egy nagy, omladékos fojosószakaszban véget nem ér.

A forrás felőli rész cseppkövekben gazdag, néhány különösen szép cseppkőzuhataggal és sok cseppkömedencével. A belső részeken az oldásformák változatos és nagy mennyiségű előfordulása: lényeges. Egyes felső szakaszokban gömbfülkés, kiválásmentes részek vannak.

Magyarország karsztjai és barlangjai

Magyarországon 1350 km² területen van a felszínen karsztosodó kőzet. Ezen jelenleg 2400-nál több barlangot tartunk nyilván. Legtöbb üregrendszer hidegvizes, oldódásos kialakulású, de jelentős a melegvizes eredetű barlangok száma is. A hazai barlangok között nagynak számítanak a 200 m-nél hosszabb illetve 50 m-nél méjebb üregrendszerek. Ezek egyharmada, összesen 32 darab melegvizes eredetű.

Az utóbbi évek kutatásai során kb. 200 db nem-karsztos barlangot vettünk nyilvántartásba. Ezek főleg a Bakony-hegységben a bazalt-területeken vannak. Legnagyobb a Csörgő-luk a Mátra-hegységben.

Ritkaságnak tekintjük a forrásmészköben szingenetikusan keletkezett Anna-barlangot /Bükk-hg./. A sok karsztforrásból kiváló forrásmészköben másutt is vannak néhány méteres barlangok és üregek.

A földművelés és erdőirtások, legeltetés hatására /elsősorban az Aggteleki-karszton/ nagy területeken felszínre kerültek a karros kőzetek. A Bakony-hegységben a kréta kori őskarsztos formák jelentősek. Néhány méjedésben bauxit és mangánérc halmozódott fel.

Az ivóvíz ellátás miatt nagy fontosságú karsztvíz -kitermelésről, a barlangi idegenforgalomról és a barlangi gyógyászatról más írások részletesen beszámolnak.

Mecsek- és Villányi-hegység /4100 barlangkataszteri egység/

Mezozoós karbonátokból álló hegyrögök, bár a Mecsek-hegységben jelentős magmás kőzettömeg és más korú üledékek is van. Néhány patakos barlang, sok zomboj jellegű víznyelő és néhány jelentős vízhozamú karsztforrás ismert a területen. Itt is található ^{kevés} néhány melegvizes forrás és egy ^{nemrég} ~~újra~~ megnyitott nagyobb hévizes barlang.

Aba-ligeti-bg.

Beremendi-kristálybg. /Fotók/

Bakony-hegység és a Balaton-felvidék /4400/

Két összefüggő nagy karsztterület, ami azonban barlangtanilag még kevésbé feldolgozott. Az utóbbi évek során legjobban a Tésifennsík ismertük meg, ahol meglepően sok barlang, víznyelő és más kisebb karsztobjektum van. /Térkép a területről/

Alba Regia-bg.

/egyik zomboj/ /Szelvény/

A terület nyugati részén kisebb bazalt-kúpok és nagy kiterjedésű bazaltplató található. Ezekben számos kisebb üreg alakult ki, amiknek kutatása szintén az utóbbi évek eredményei közé tartozik.

/Ide még némi ismertetés erről./

A Bakony-hegység kréta őskarsztos méjedéseiben jó minőségű bauxit és néhol mangánérces ~~kiváltás~~ kitöltés van. Ezeknek kitermelése során feltárul az egykori trópusi karsztvidék. /Részletes ismertetése másik írásban található./

A felszínen levő karsztterület szélein több hejen fakadnak langyos források, amik közül a könnyübúvárok által 1 km hosszan feltárt Tapolcai-tavasbarlang és a Hévízi-tó m méjen levő forrásbarlangja a legjelentősebb. Tapolcán egy kisebb barlangban gyógykezeléseket végeznek /Kórház-bg./.

A terület délnyugati végén, elkülönült hejzetben van a kis területű Kesztheji-hegység dolomit tömege. Ennek szélén fiatal /pliocén korú/ homokkővel takart részen alakultak ki a Cserszegtomaji ürgerendszerek.

Cserszegtomaji-kútbg.

Acheron-bg. /Szelvény/

Tapolcai-tavasbg.

Vértess-hegység /4500/

Döntő többségében triász dolomitból álló hegység, így nagyobb barlang nem alakult ki benne. Legjelentősebb a Csákvár-mellett levő Báracházai-barlang, ahol nagy fontosságú miocén ősmaradványokat találtak.

Megalodus-bg.

Gerecse- és Pilis-hegység /4600 és 4800/

A Dunántúlon lejátszódott pleisztocén melegvizes üregképződés számos kisebb, néhány száz méter hosszú barlangot alakított ki. A járatok döntő többsége vastagpados triász mészkőben van, ezért formakinosúkra a tektonikus síkok mentén kioldódott, néhány méter nagyságú gömbfülkék jellemzőek. /Szelvény a Sátorkőről/

~~Megalodus-bg.~~

Keselő-hegyi bg.-ok

Lengyel-bg.

Pisznice-bg.

Sátor-kő-pusztai-bg.

Leány- és Legény-bg.

Pilis-bg.

Budai-hegység /4700/

A főváros területén található Magyarország legjelentősebb melegvizes eredetű barlang^{vidéke}területe. Itt néhány négyzetkilóméteren már 24 km összhosszúságban vannak feltérképezve a barlangjáratok.

/TÉRKÉP a területről, bg., forrásmészke./

A Duna vonalát kijelölő tektonikus sík^{ok} mentén a méjben felmelegedett karsztviz felszínre tud törni. Ugyanide jön a hideg karsztviz is, ezért a különböző hőmérsékletű és oldottanyag-tartalmú víz keveredése erős üregkioldódáshoz vezet. A hegység kiemelkedése során a források szintje egyre lejjebb került, amit a különböző magasságban levő forrásmészkevek bizonyítanak. A barlangjáratok ennek megfelelően szintén néhány fő szintben találhatók.

Legalacsonyabban, a jelenlegi vízszint alatt ismert a Molnár János-forrásbarlang. A következő szint 50-60 méterrel magasabban van; itt van a legnagyobb üregesedés és ennek megfelelően a legtöbb forrásmészke. Efölött újabb 50-60 méterrel vannak az előző barlangok legfelső járatai, a felszínen kisebb forrásmészke foltokkal. Végül 30-40 méterrel magasabban található a kb. 4000 m hosszú Ferenc-hegyi-bg. járathálózata.

Mindezek a barlangok eocén mészkőben oldódtak ki, többnyire a kőzet dőlésének megfelelően ferde hejzetben. A Budai-hegység más részein a triász mészkőben keletkeztek a melegvizes üregrendszerek, a Budapesten levőknél általában magasabb hejzetben.

A melegforrások működése a pleisztocén kori csapadékviszonyok változásának megfelelően többször változott, így néhol a már kivált forrásmészkeben is képződtek üregek /Vár-bg./.

Sojmári-ördögluk

Bátori-bg. /szelvény gömbfülkével és homokkővel/

Molnár-János-forrásbg.

József-hegyi-bg.

Szemlő-hegyi-bg.

Ferenc-hegyi-bg.

Mátyás-hegyi-bg.

Pál-völgyi-bg.

Börzsöny-és Mátra-hegység /5200/

A Duna bal partján található a Naszáj-hegy triász mészkő röge, amit cementipari célra bányásznak. Tetején egy jól fejlett víznyelőbarlang található, ami jelenleg 171 méter mélységig ismert.

Kelet felé haladva a Börzsöny-, Cserhát- és Mátra-hegységek következnek. Ezek miocén vulkanitból állnak, bennük a ritkán található néhány méteres üregekön kívül csak egy jelentősebb tektonikus barlang ismert.

Naszáji-víznyelőbarlang

Csörgő-luk

Bükk-hegység /5300/

Az ország legbonyolultabb földtani felépítésű hegysége. Itt található hazánk legtöbb barlangja, jelenleg 800-nál több van nyilvántartásba véve. A hegység öves elrendezésben különböző kőzetekből áll, így az egyes területeken más jellegű barlangok fordulnak elő. /TÉRKÉP/ A hegység szélén számos bővizű hideg karsztforrást ivóvíz termelésére foglaltak; néhány langyos forrás is ismert, sőt Miskolc-Tapolcán egy barlangfürdő is működik. Az évezredek során néhol a kiváló forrásmészkő üregeket zárt körül, ijeneiket mesterségesen összekötve keletkezett az Anna-bg.

Az ősember eszközei és maradványai több barlangból is előkerültek már.

István-lápai-rendszer

Borókás-csoport /Hossz-szelvény Jávorkútról/

Dolomit-csoport /Fekete-, Balekina-bg./

Hajnóczy-bg.

Kis-kő-háti-zs.

Pénz-pataki-bg.

Diabáz-bg.

Kis-fensik barlangjai

Ősember-barlangok

Melegforrások, Tapolcaiak

Aggteleki-karsztvidék /5400/

A legismertebb barlangterületünk, ahol több hosszú üregrendszerrel együtt az ország leghosszabb barlangja is található. Földtanilag és barlangtanilag hozzá tartozik a jelenleg Csehszlovákiában levő Gömör-Tornai-karsztvidék is.

A triász kori tengeri mészkövekből és dolomitokból álló területen a nagy patakos barlangokon kívül jelentős az Alsó-hegy, ahol 50-nél több zombojt ismerünk és néhány nagyobb víznyelőbarlangot. Ettől néhány kilométerre van az Esztramos-hegy, ahol a több évszázada fojó vasércbányászat, majd a mészkőtermelés néhány rendkívül diszes melegvizes barlangot tárt fel.

Tudományos kutatások szempontjából legjobban vizsgált területünk, ahol 196 óta működik állandó karsztkutató állomás. Eredményeik közül itt a területen kimutatott vizrajzi összefüggéseket mutatjuk be. /TÉRKÉP/

Baradla-Domica-Alsóbg.ok rendszere

Déke-bg.

Szabadság-bg.

Danca-bg.

Vass Imre-bg.

Kossuth-bg.

Vecsem-bükki-zs. } /TÉRKÉP, ill. nagyszelvény/
Szabó-pallagi-zs. }

Meteor-bg.

Rejtekek-zs.

Rákóczi I és II bg.

Földvári-bg. /FOTÓK/

Az Aggteleki-karsztvidék barlangföldtani vázlatja

Az Aggteleki-karsztvidék hazánk legközismertebb barlangterülete. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a legtöbb vagy a legkülönlegesebb üregrendszer itt volna. Közismertségének oka az ősidők óta járt Baradla, ami jelenleg Magyarország leghosszabbnak ismert barlangja.

Az Északborsodi-karsztvidéknek is nevezett terület vizrajzi és földtani határai túlnyúlnak az ország határain, így nekünk is az egész területet kell/ene/ vizsgálnunk. /1. ábra/.

A hegység kőzetanyagának legnagyobb része a triász időszakban keletkezett. Az alsó-triászban /kb. 220 millió éve/ vékonyan rétegzett, agyagos, homokos üledék rakódott le a sekéjtengerben. Ez a rétegcsoport a karsztosodás szempontjából vizzárónak minősíthető. Ebben a kőzetben alakult ki a Jósua-völgy, ami a barlangterület közepén végighúzódnó fő vízgyűjtő vonal. Ebbe a völgybe jutnak a barlangok többségét kialakító vízfojások./Baradla-, Béke-, Vass Imre-, Kossuth-, Kopoja-, Szabadság-barlang forrásai./ A másik két jelentős barlang /Danca- és Teresztényei-bg./ a délre levő Rét-patak völgyébe nyílik.

A hegységet felépítő legfontosabb kőzet a középső-triász fehér, szürkésfehér mészköve, Ez tiszta vizű, főleg sekéj trópusi tengerből lerakódott mészüledékből keletkezett, de több jellegzetes típusa van./guttensteini, steinalmi, wettersteini mészkő ill. dolomit/. A vastag kőzetrétegek jól karsztosodnak, ezekben alakult ki a barlangok nagyobb része. A dolomitos kőzetfoltok erősen befojásolták az üregesedést, de nem akadályozták meg azt.

A triász vége felé a terület süppedése miatt nyílt- és méjtengeri üledékek keletkeztek. Ezután csak hosszú idő múlva, a kréta időszak végén /kb. 75 millió éve/ történt bizonyítható változás: a felszínre került kőzeten trópusi karsztosodás történt. Ennek maradványa a több hejen látható, nagy mennyiségű vörös agyag, és a néhol felismerhető őskarsztos kőzettömbök /Vörös-tó: Medve-sziklák/.

A földtörténeti újkorban vulkáni hamuszórás borította be a vidéket /miocén korszaki riolittufa/, majd a távolabbi környékről, főleg a Szlovák-érchegységből /?/ nagy mennyiségű agyag és kavics mosódott a területre. Ez az üledék a Pelsőc--Aggtelek--Tereszténye vonaltól délre eső területet jelenleg is borítja. Ennek a fedett

karszterületnek felszíni formái erősen eltérnek az ismert barlangokat tartalmazó nyílt karszttól: szelíd dombhátak, szántóföldek jellemzőek rá.

A nagyméretű "patakos" barlangok fő üregesedése egyes feltevések alapján kb. 5-6 millióéve történt. Ekkor, a miocén időszakban szubtrópusi, meleg, erősen csapadékos éghajlat volt, ami a karsztosodás számára nagyon kedvező. A mai feltevések és megfigyelések alapján bizonyosra vehető, hogy a Baradla is vízszint alatt, oldódással keletkezett /Szenzthe I. 1984//2. ábra/.

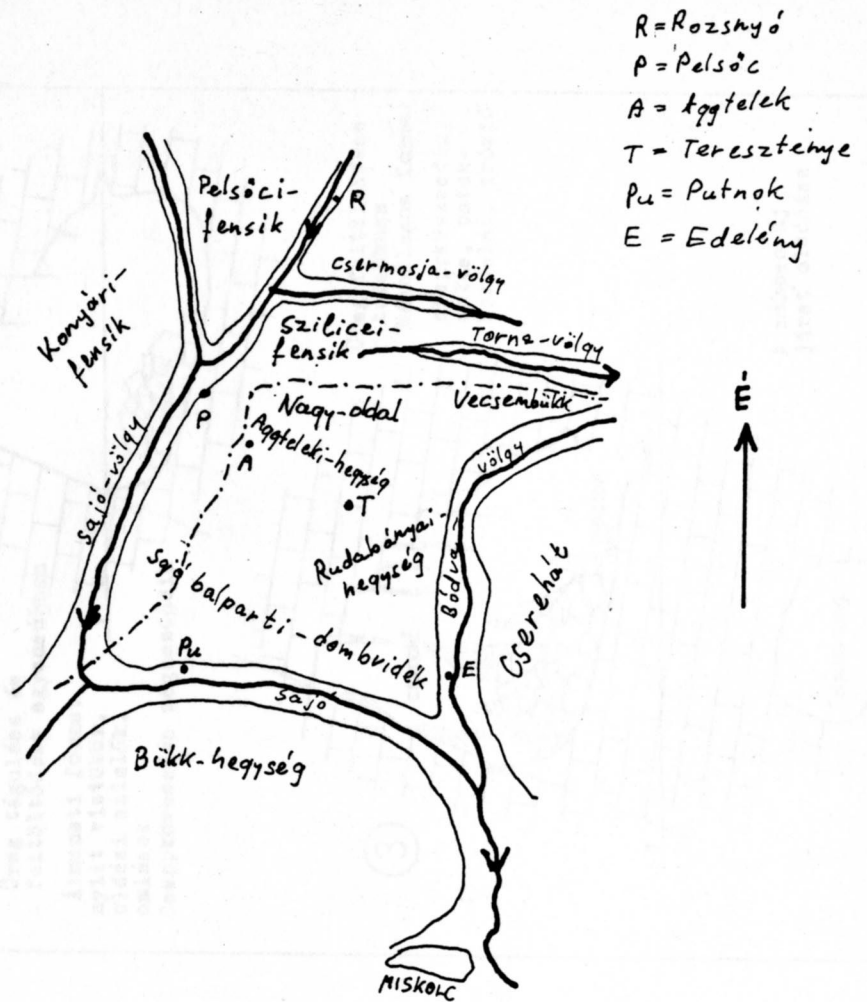
Akármiikor alakultak ki a barlangüregék, a kb. 2 millió éve kezdődött, többször ismétlődő eljegesedések idején már jelentős méretűek voltak. A váltakozó hőmérsékletű és csapadékoságú éghajlatingadozások ideje alatt a barlangokban erős feltöltődés történt, aminek nyomai jól látszanak ma is /3. ábra/.

Jelenleg az üregék cseppkövesedése, a kitöltő üledék részleges eltávolítása és az alsó /vízszint alatti/ járatok oldódása a jellemző folyamat.

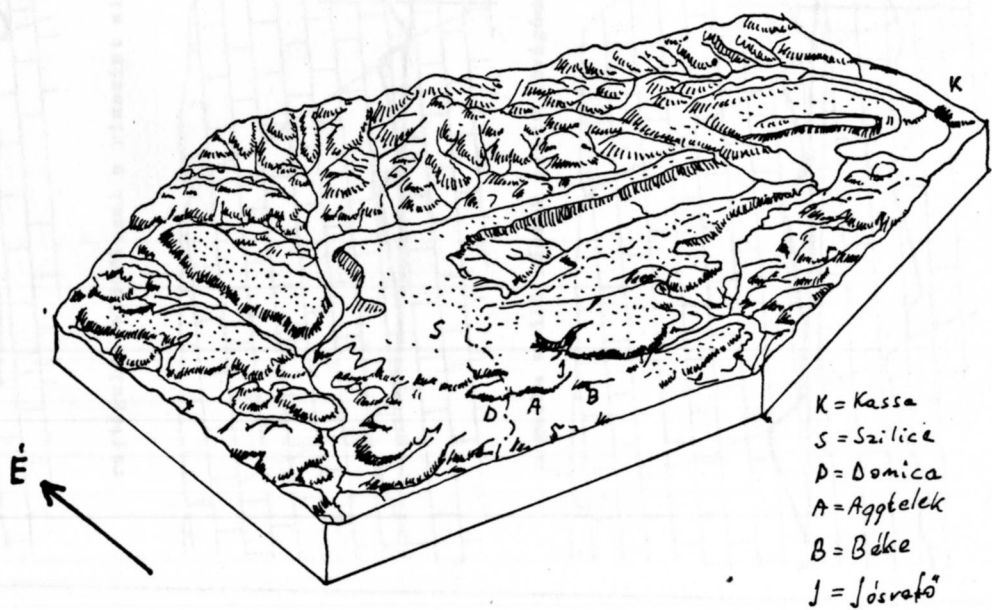
A területen fojó több évtizedes feltáró munka és tudományos vizsgálatok alapján ma már elég pontosan körülhatárolható az egyes barlangok vízgyűjtő területe, illetve megállapítható a még feltáratlan üregrendszerek mérete és fontosabb jellemzői.

Felhasznált irodalom

- Jakucs L. /1957/ Aggtelek és vidéke útikalauz = Sport
 Juhász Á. /1987/ Évmilliók emlékei = Gondolat
 Kraus S. /1984-87/ Barlangföldtan = Kézirat
 Szenzthe I. /1984/ Egyes barlangok keletkezése = Kézirat

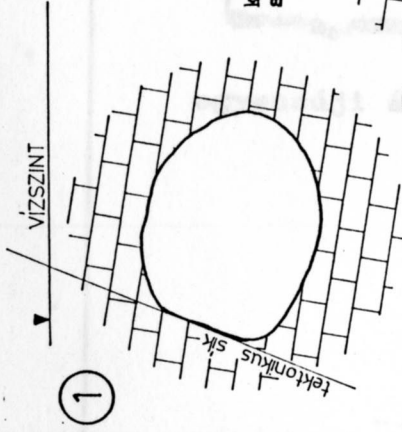

1. ábra Az Aggteleki-karsztvidék vízrajzi határai és látrajza /Jakucs L. 1957. /

2.19. ábra

A karsztos üregtágulás
elvi folyamata
/Szenthe I. 1984 alapján/
/A 2.10. ábra szelvényei/

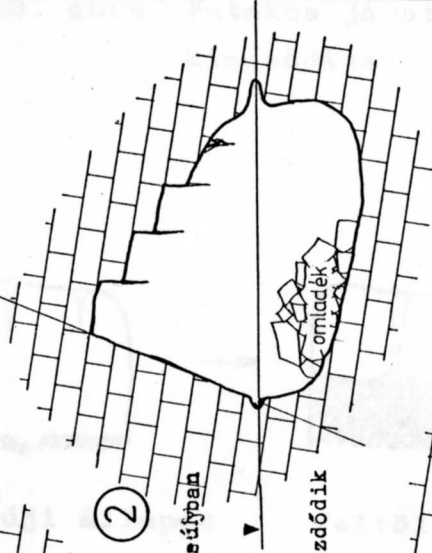
Üregtágulás túlsúlyban

Elsődleges forma:
korróziós üregtágulás a víz-
szint alatt

2

Üreg tágulása és
feltöltődése egyensúlyban

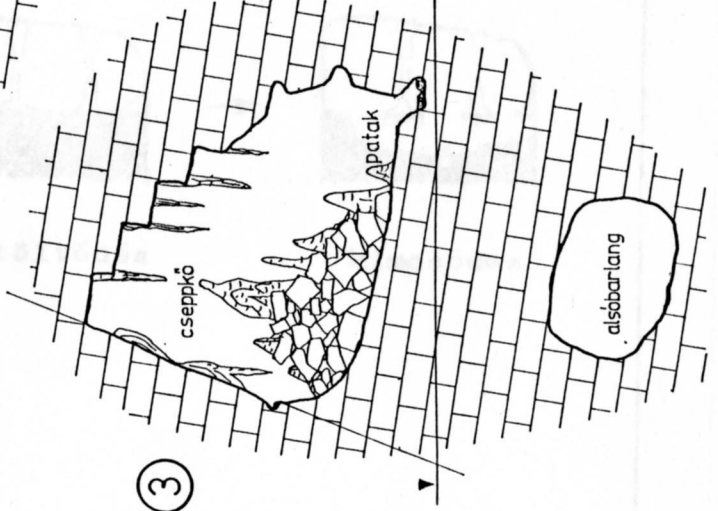
Átmeneti forma:
nyílt víztűkőr,
oldási szinlők,
omlasok
Cseppkövesedés megkezdődik

Üreg feltöltődése
túlsúlyban

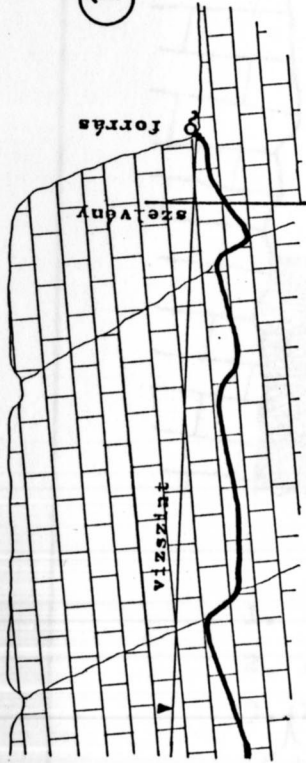
Másodlagos forma:
cseppkövesedés,
omlás, patak-
hordalék, erősió

3

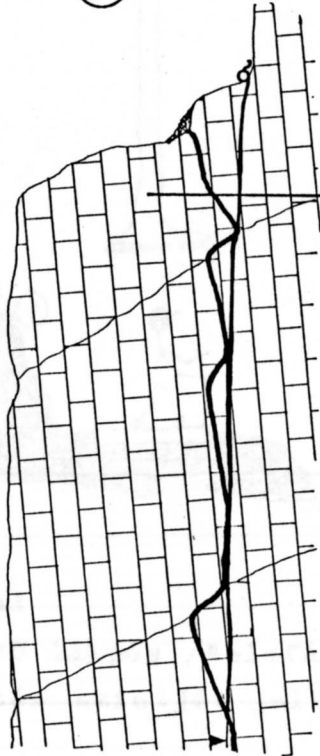
A mélyben új
járat oldódása

1

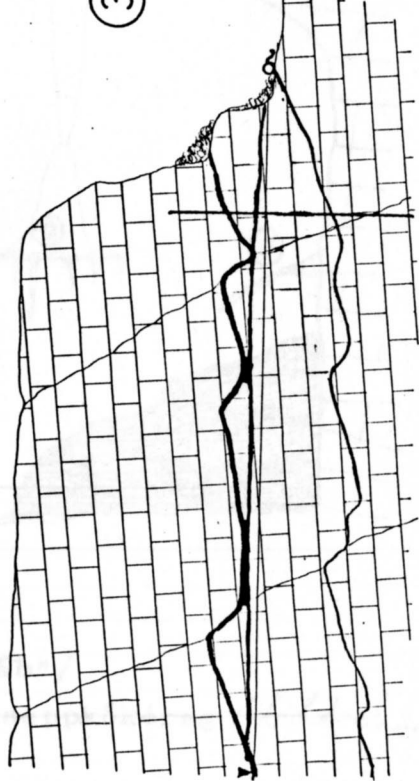
Üregtágulás oldódással a vízszint alatt

2

A magasba nyúló részek alatt átvégődés

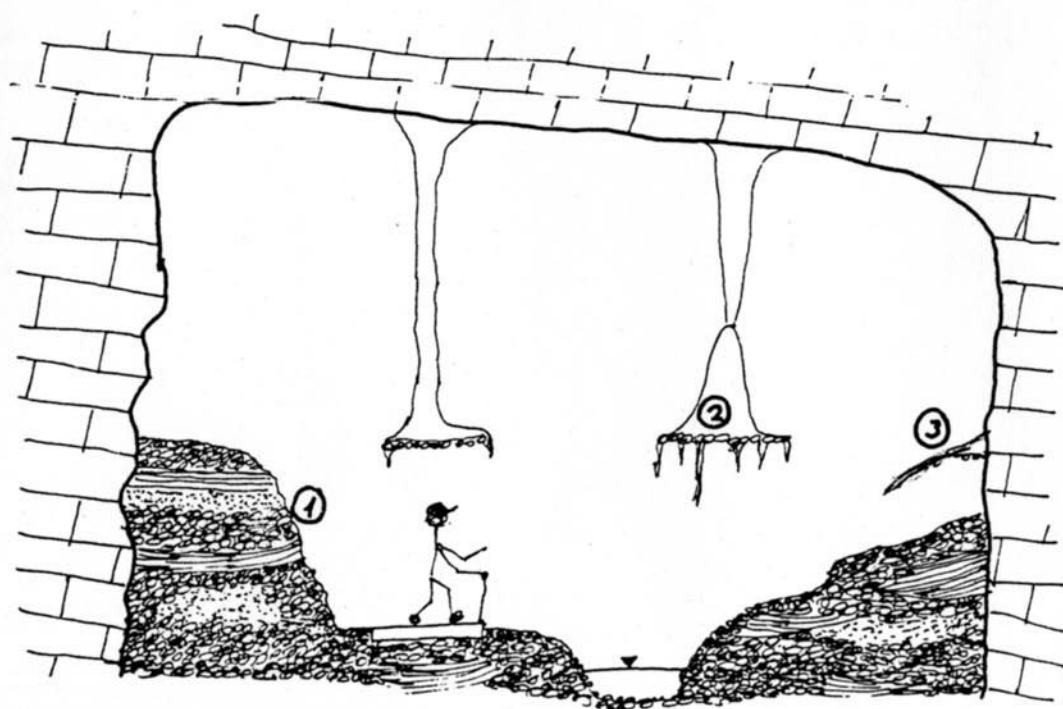
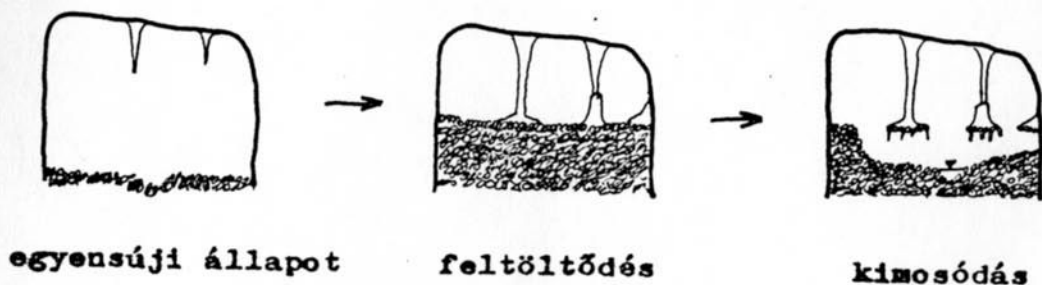
3

Felzini anyagbehoradás, alsó járat oldódása

2.10. ábra "Baradja-modell" Szenthe I. /1984/ alapján
/Szelvények a 2.18. ábrán vannak/

3.
~~5-20.~~ ábra Patakos járat feltöltődése és a feltöltés
 kimosódása /Baradla-bg./

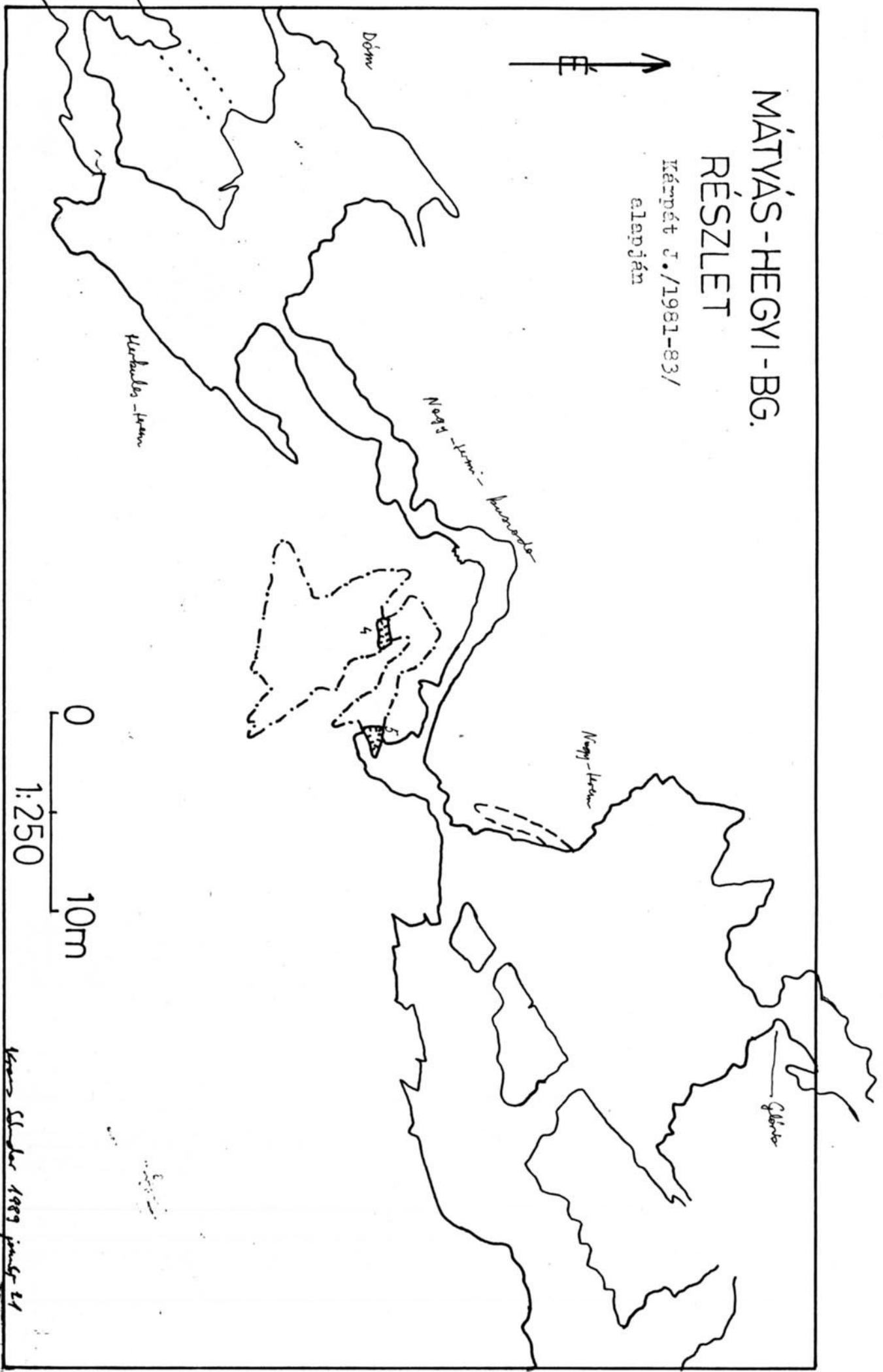
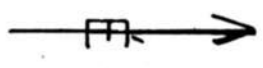

1. tanufal
2. cseppkő lámpás /"elefántláb"/
3. kitöltés szintjét jelző cseppkőkéreg (boldeschin)

relgi

MÁTYÁS-HEGYI-BG. RÉSZLET

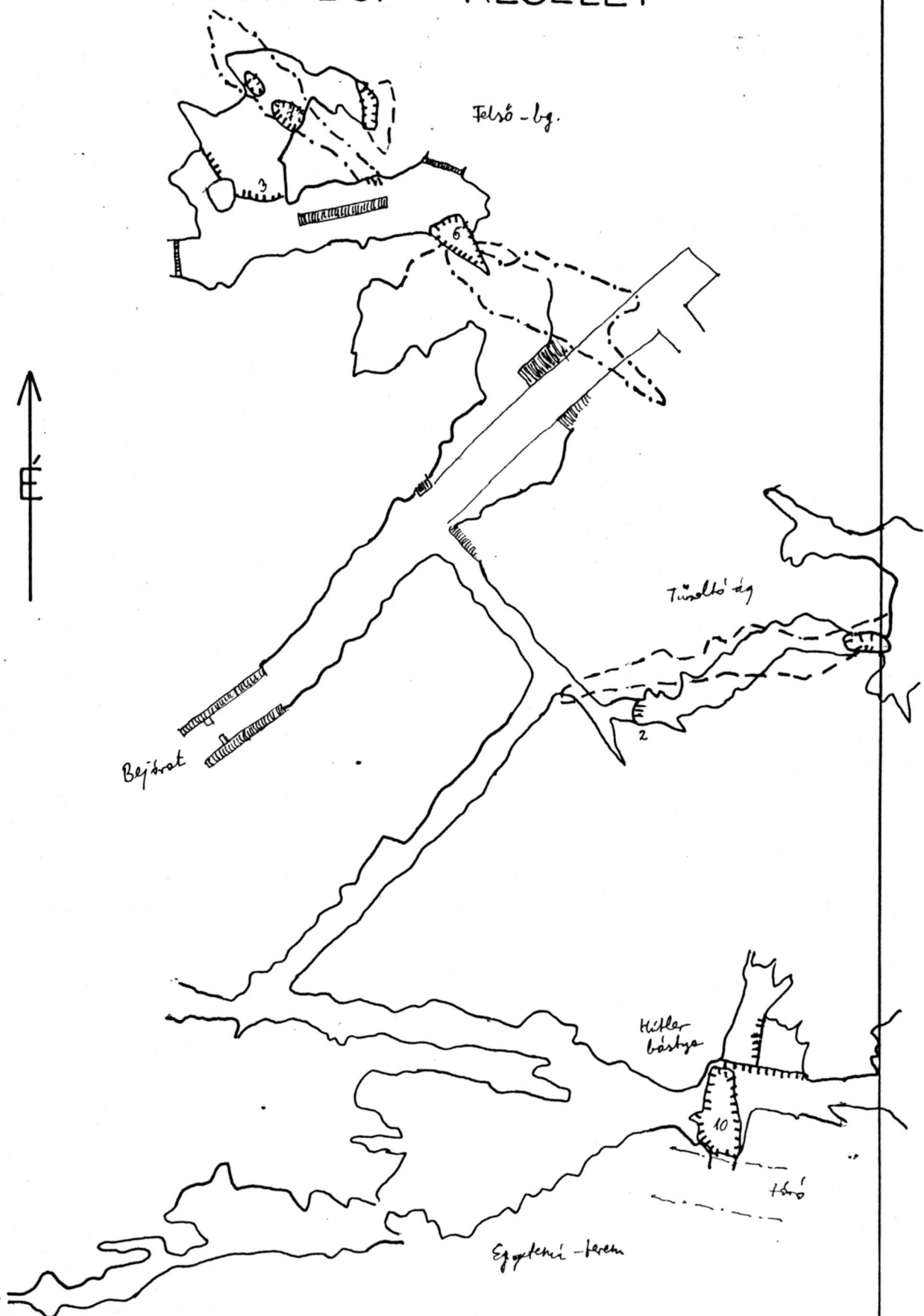
Kámpét J./1981-83/
alapján

0 10m
1:250

Készítve 1989 június 21

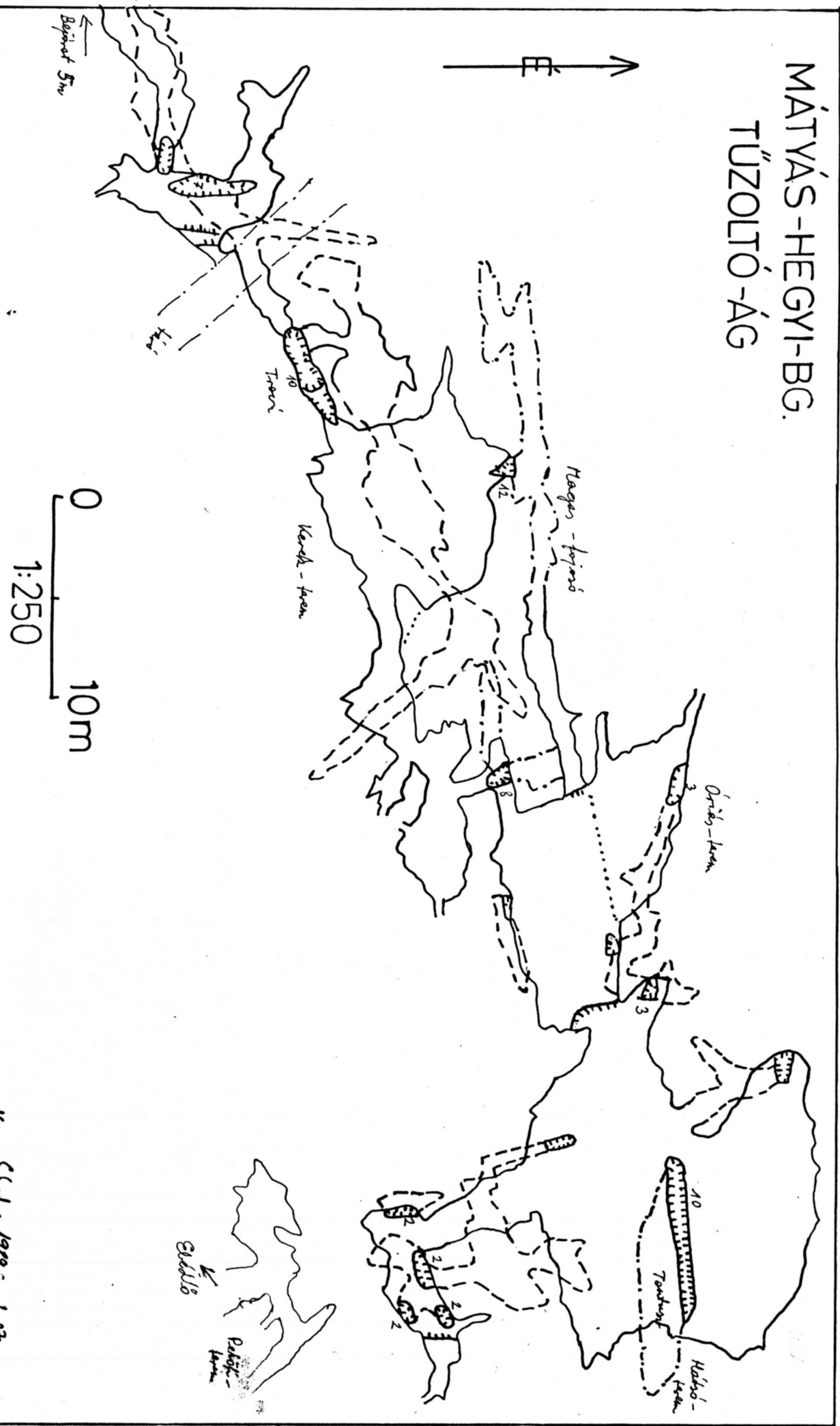
MÁTYÁS-HEGYI-BG. RÉSZLET

0 10m
1:250

Króly Sándor 1959. január 27.

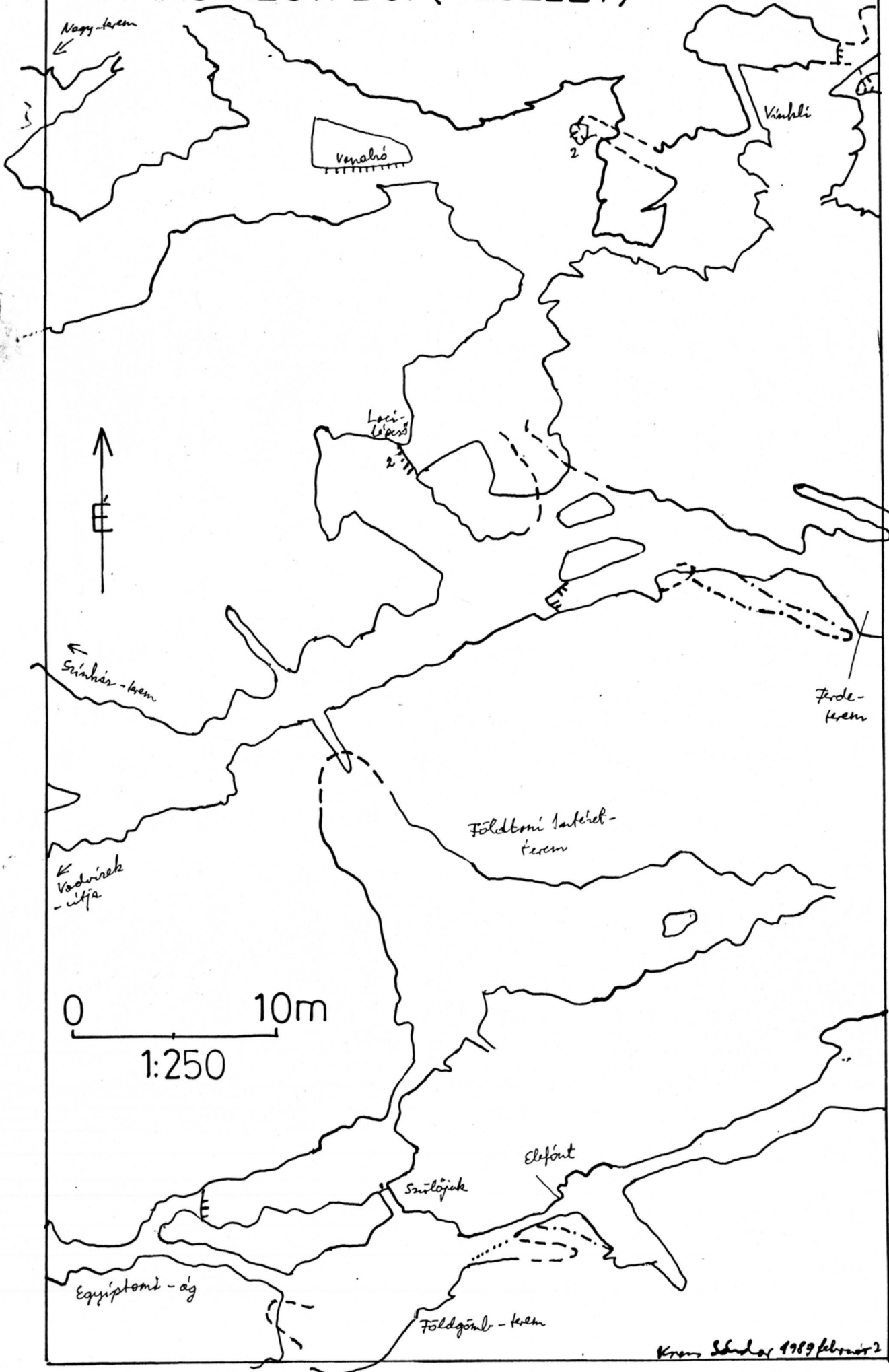
MÁTYÁS-HEGYI-BG. TŰZOLTÓ-ÁG

0 10m
1:250

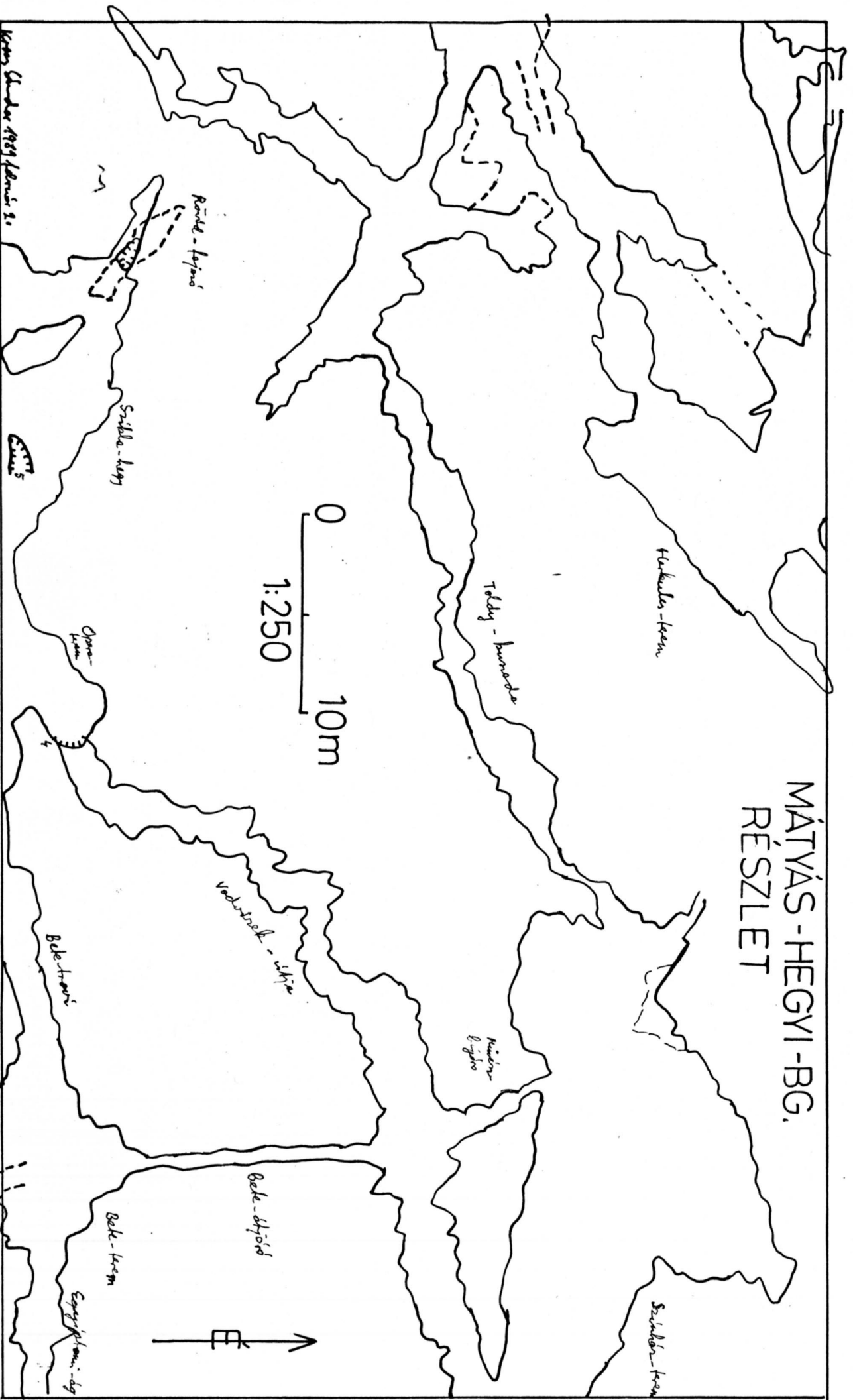
Kovács Sándor 1979 június 27

MÁTYÁS-HEGYI-BG. (RÉSZLET)

Krom Sándor 1989 február 2

MÁTYÁS-HEGYI-BG. RÉSZLET

Kövek

Pomádé-hegy

Sádkő-hegy

Ópusztaszer

Tóly-hegy

Füzes-hegy

Nádhegy

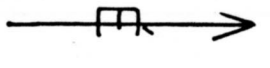
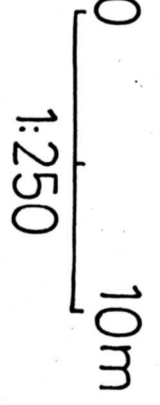
Bék-hegy

Bék-hegy

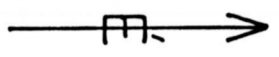
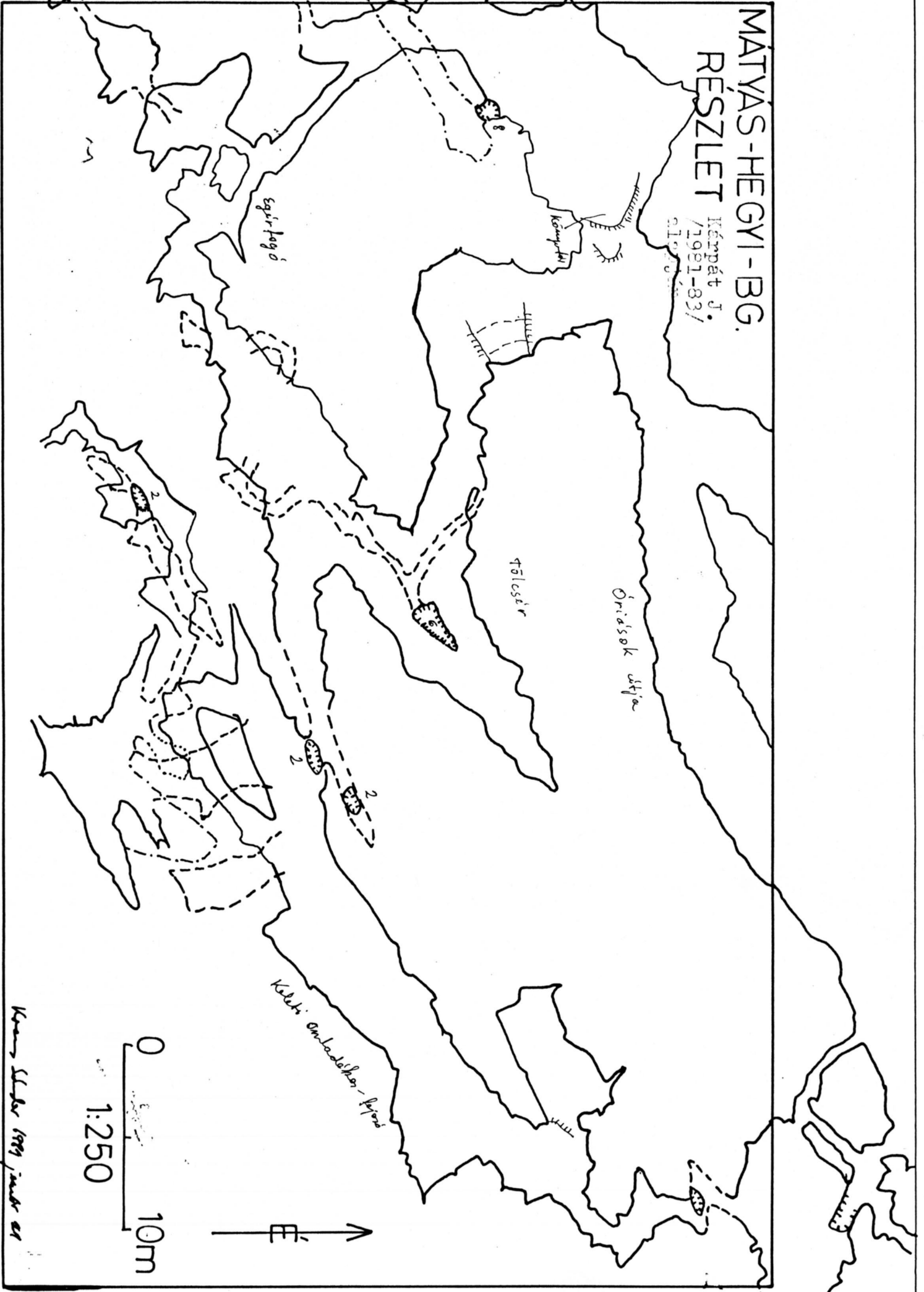
Bék-hegy

Egyházas-hegy

Szők-hegy

MATYÁS-HEGYI - BG.
RÉSZLET / Kémpát J. / 1981-83/

Kémpát J. 1981-83

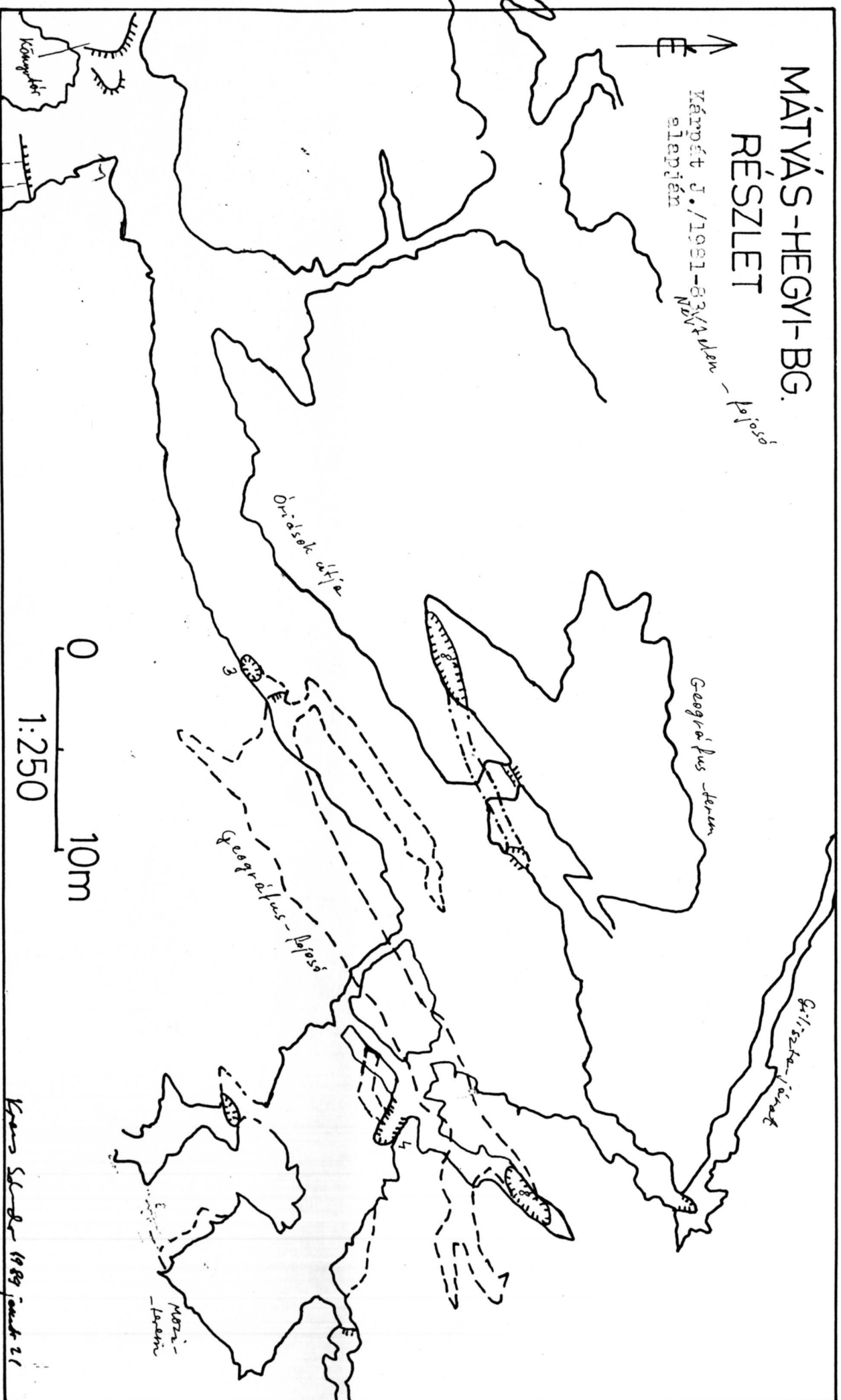
MÁTYÁS-HEGYI-BG.

RÉSZLET

Kárpát J. / 1981-83
alapján

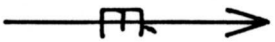

Poljoso

0 10m
1:250

Károlyi Sándor 1989. január 21

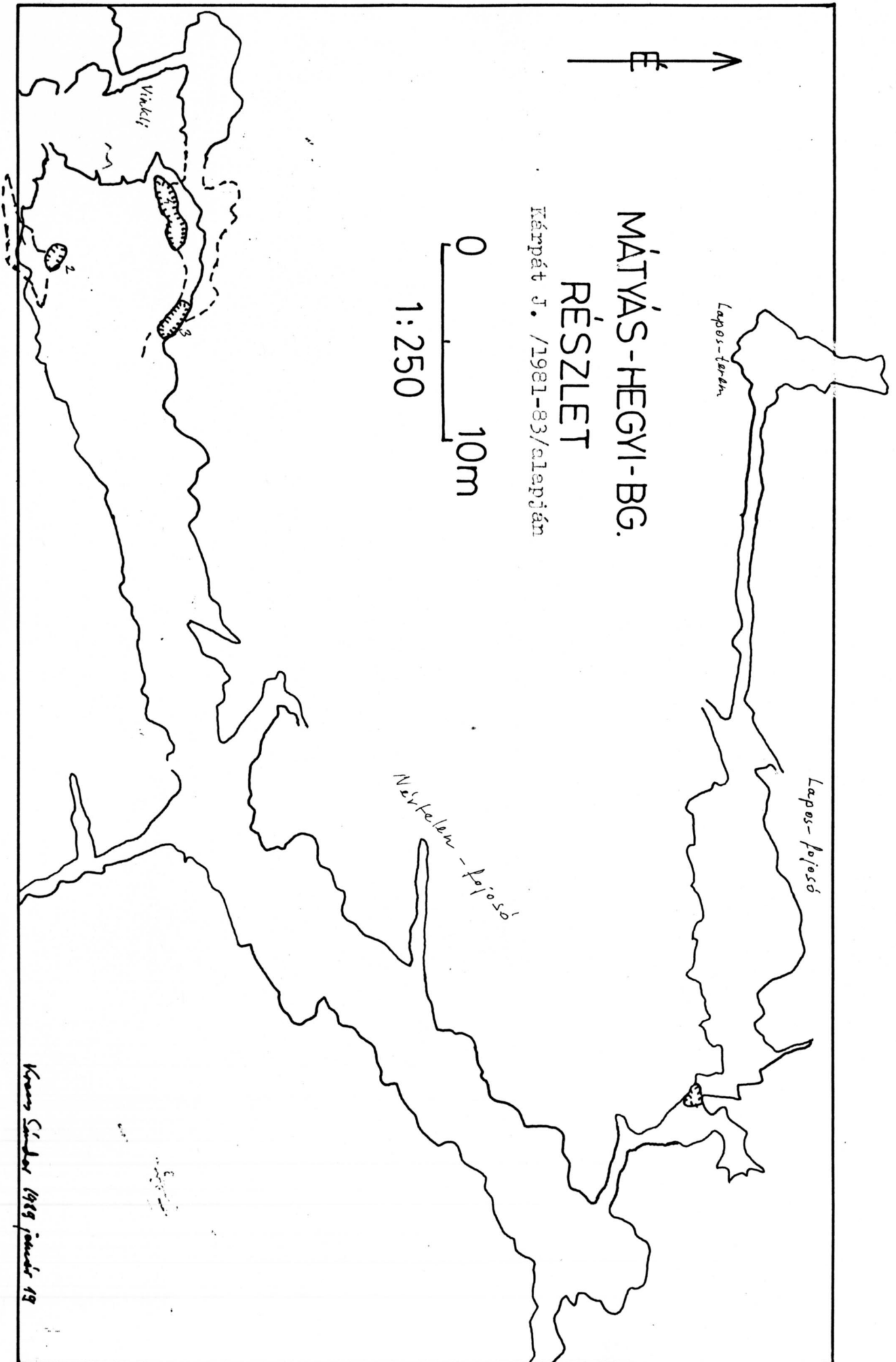

MÁTYÁS-HEGYI-BG. RÉSZLET

Térképát J. /1981-83/ alapján

0 10m

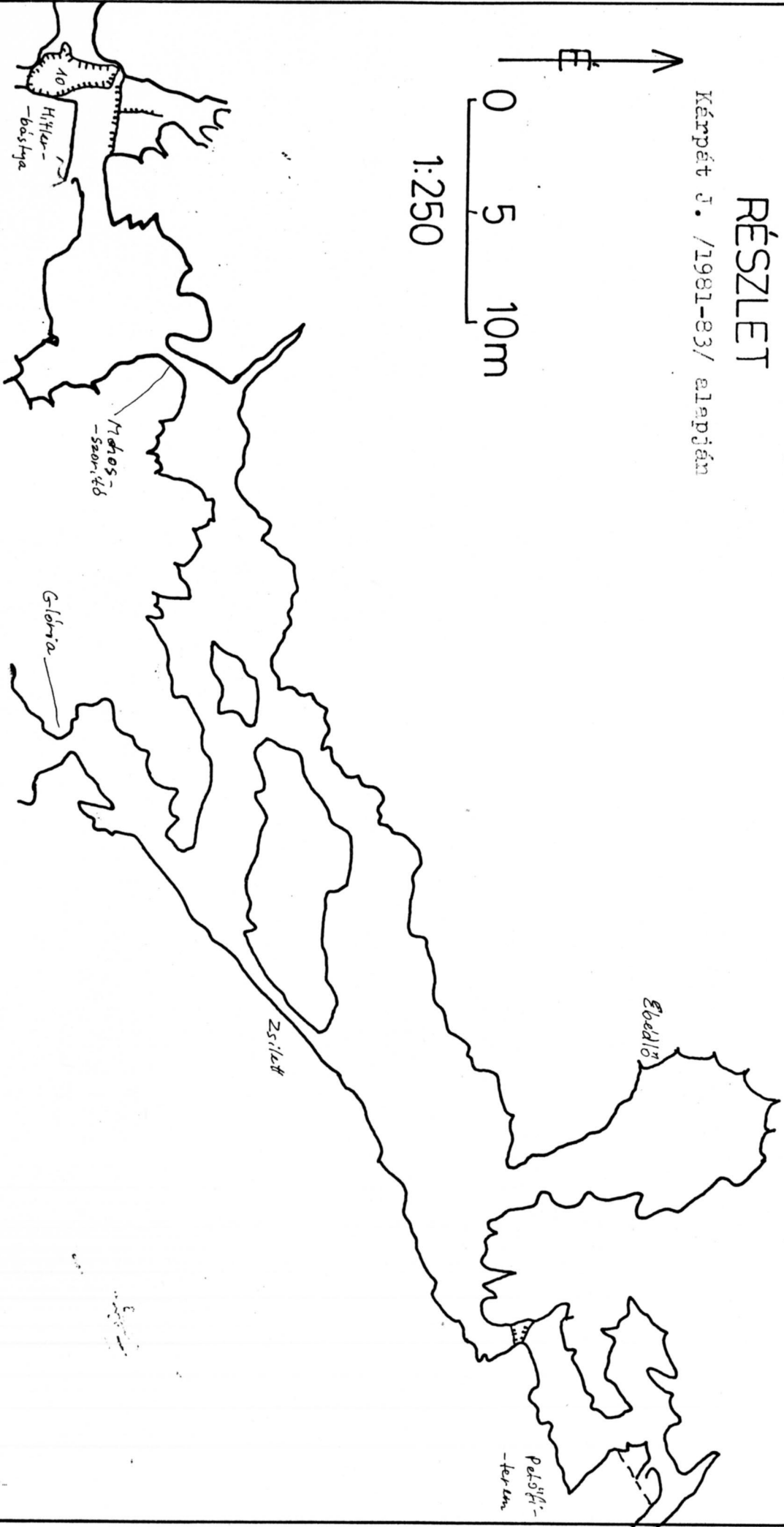
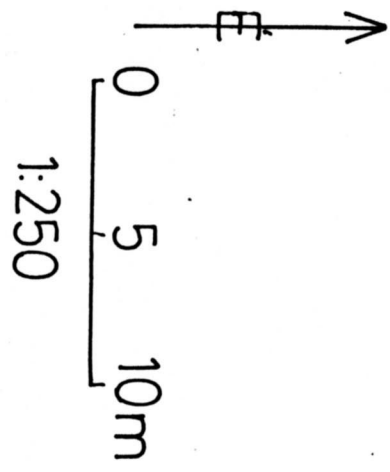
1:250

Kovács Sándor 1989 június 19

MÁTVÁS-HEGY-BG. RÉSZLET

Képpát J. /1981-83/ alapján

1989. január 20

Salin

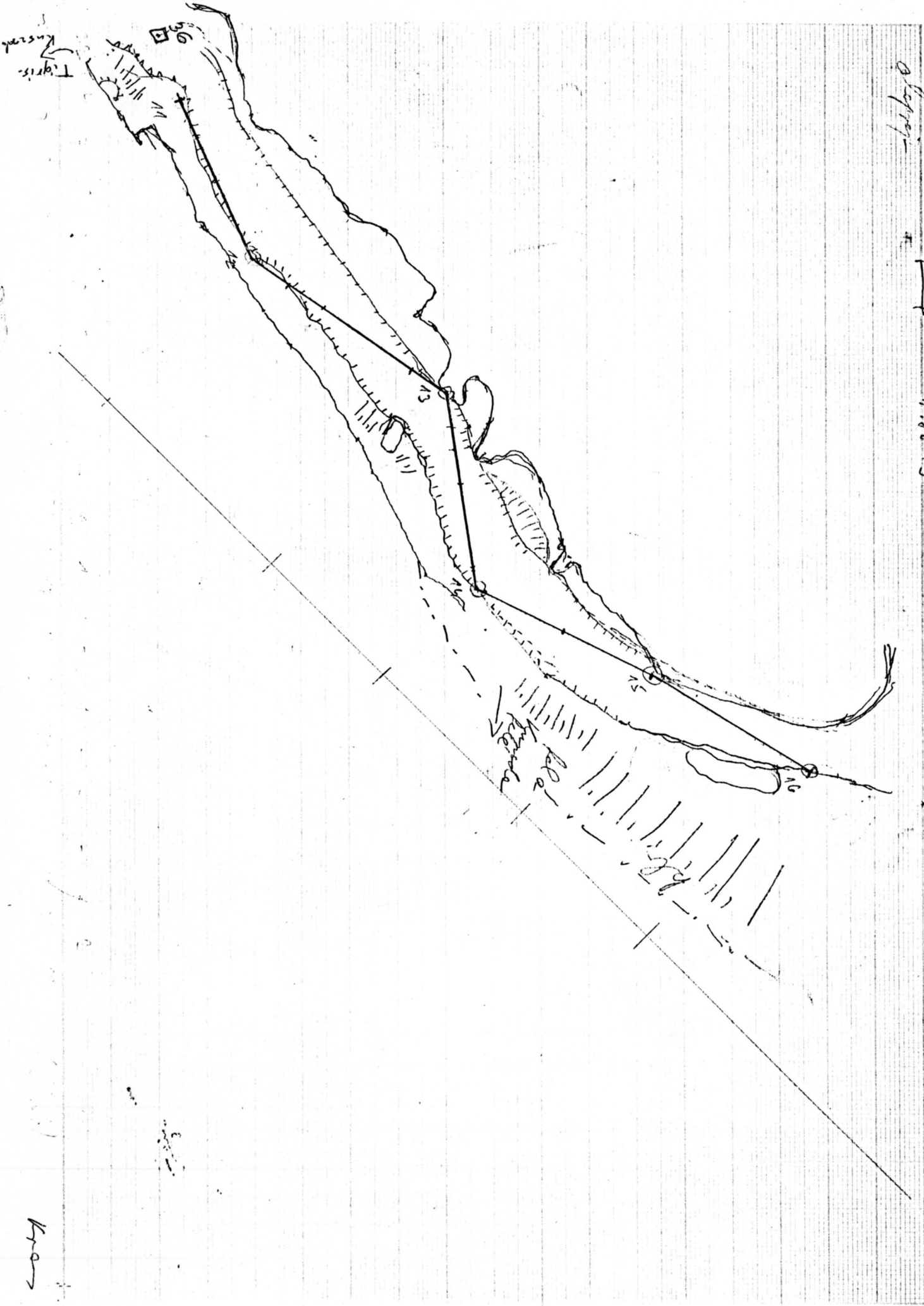
1:100 NE

Hom. k.

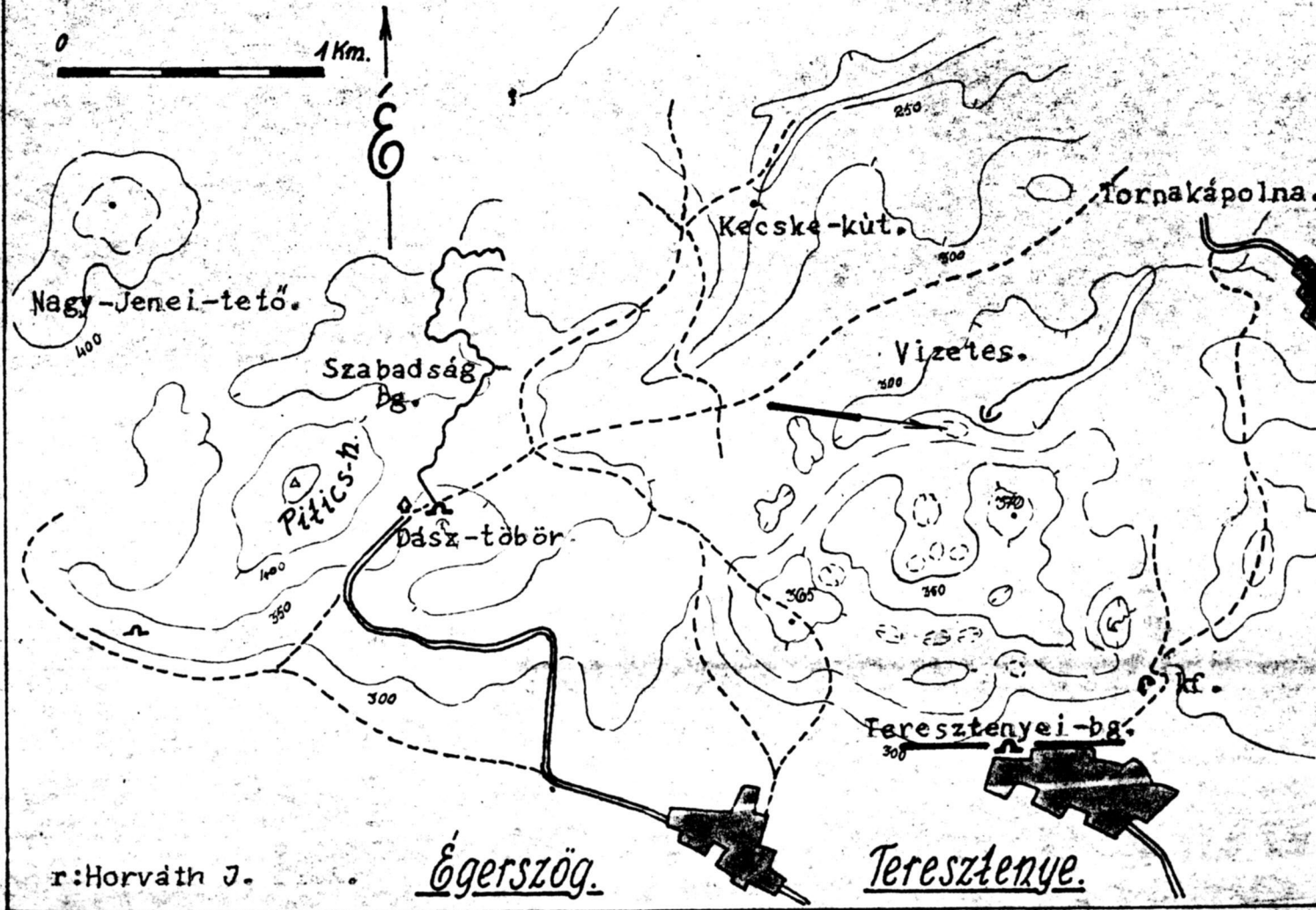
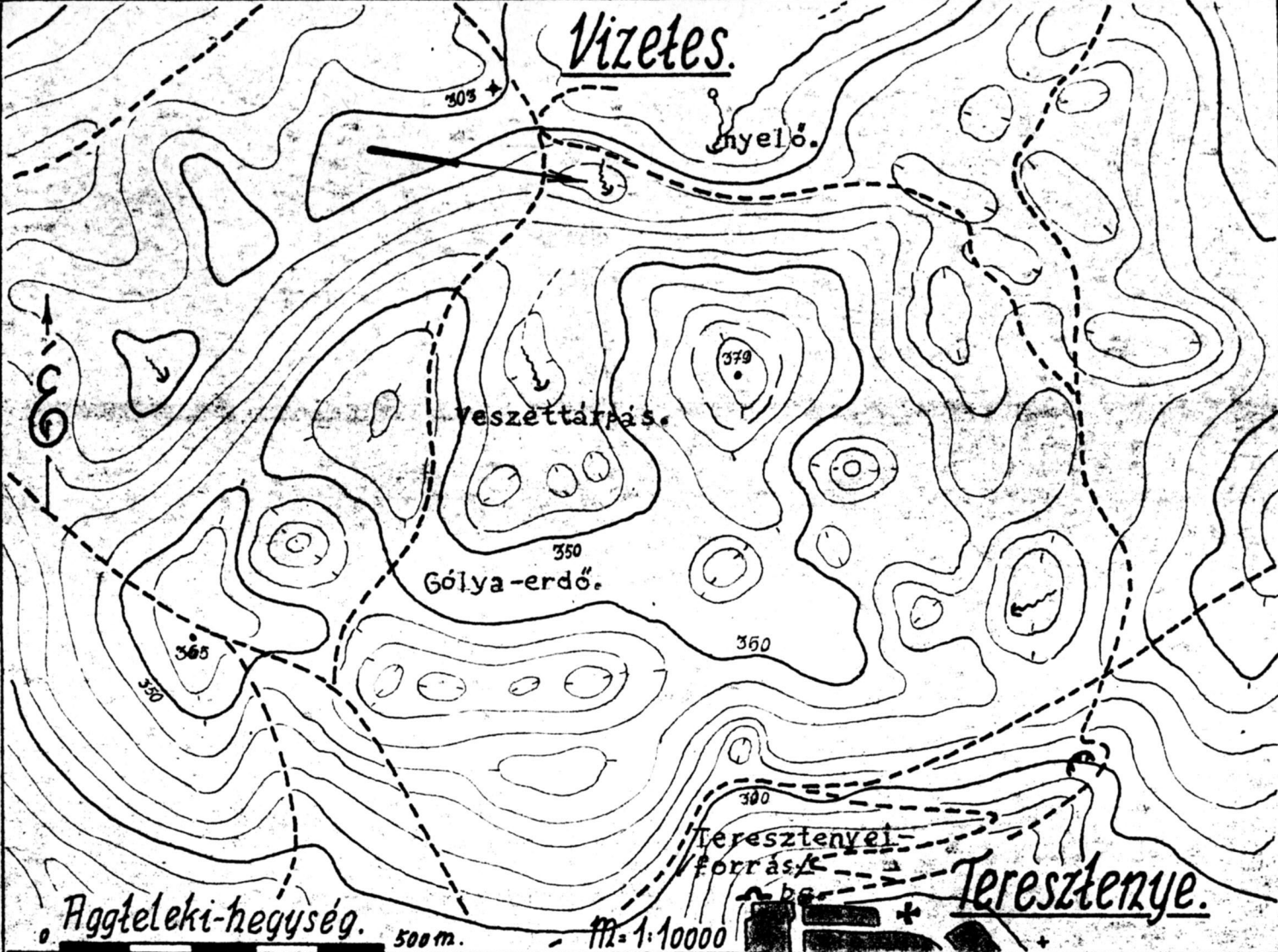
Kross S. : Beszánold 1988

Alapraj

1 km

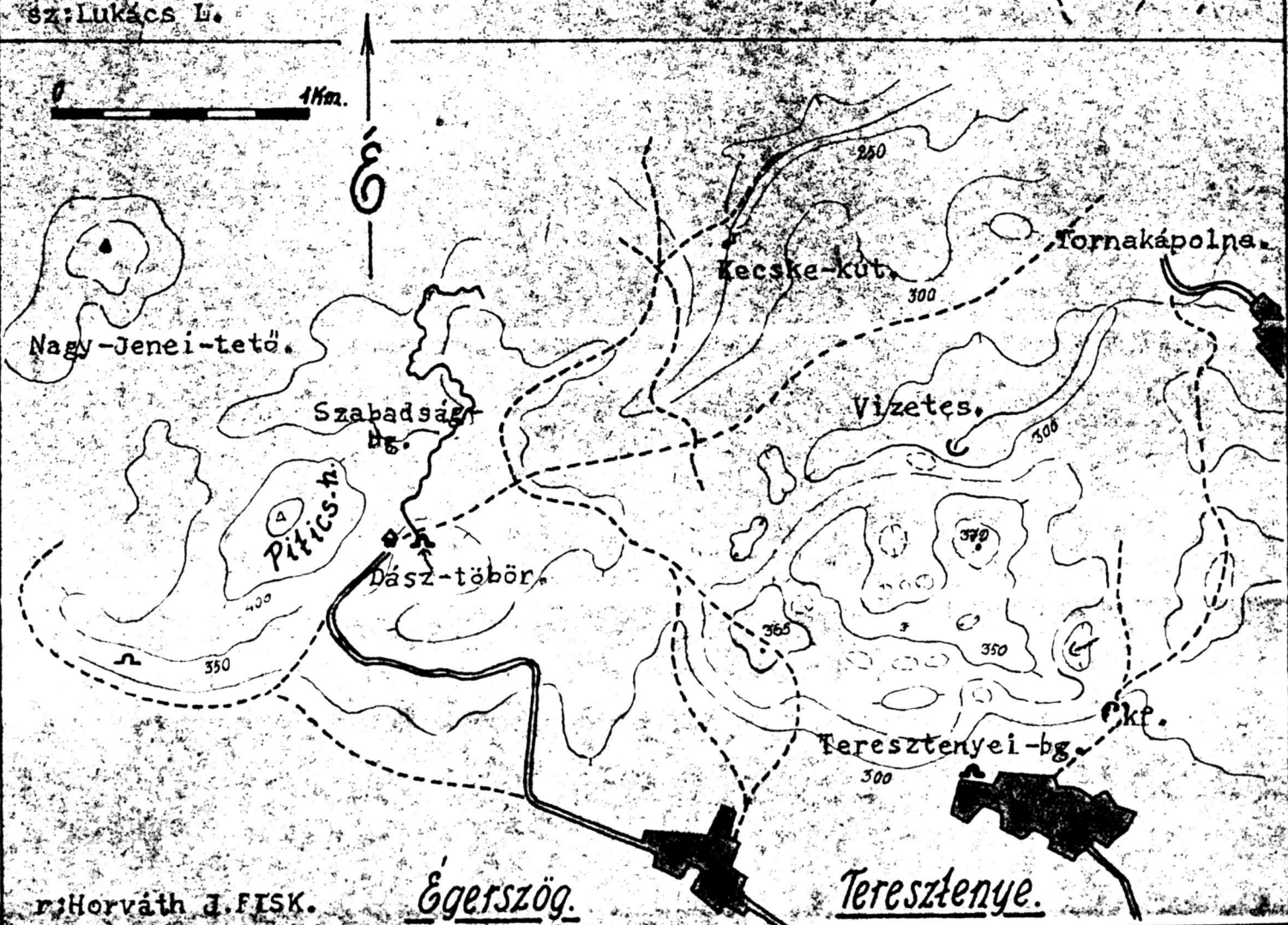
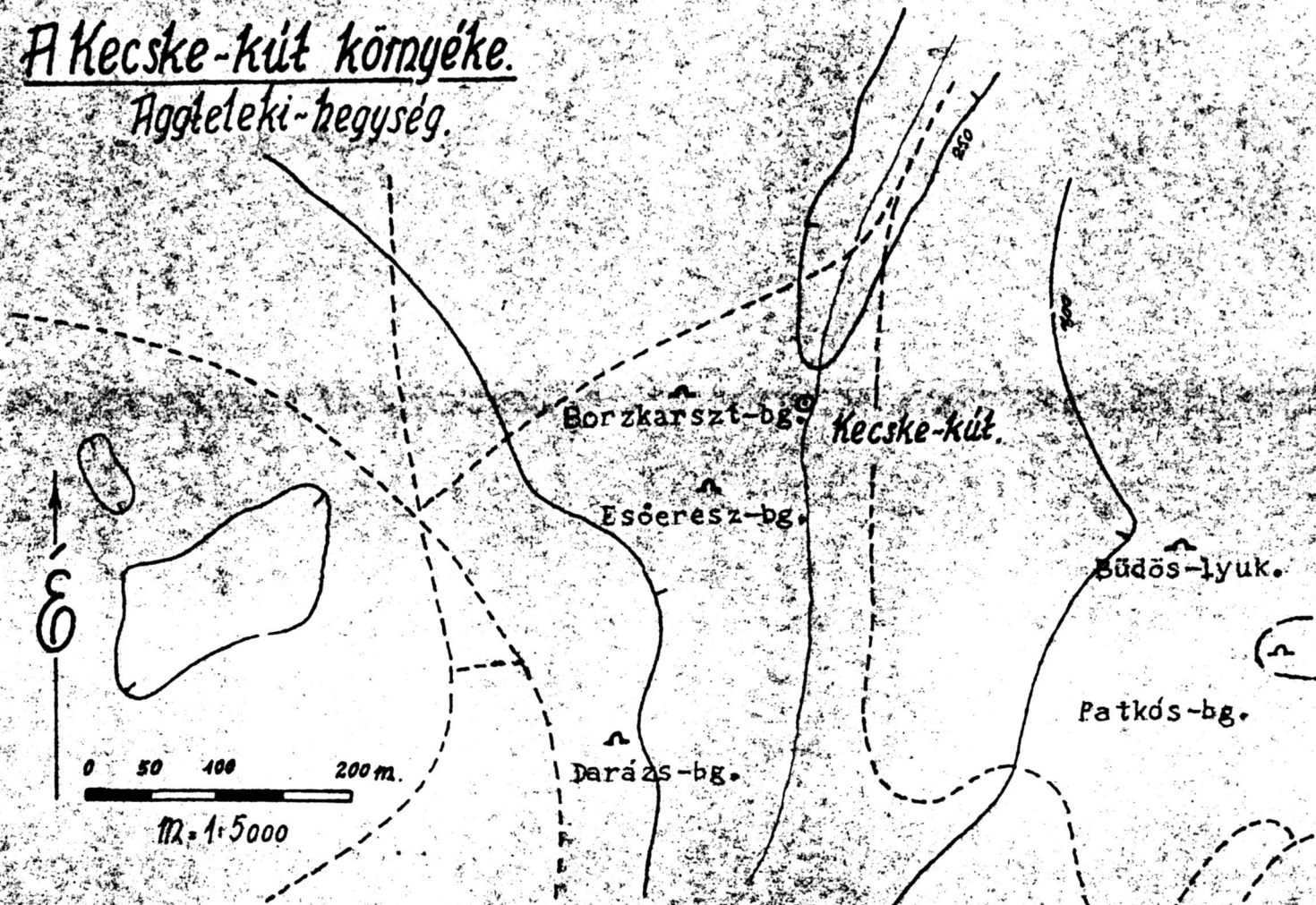

Kross

A Kecse-kút környéke.

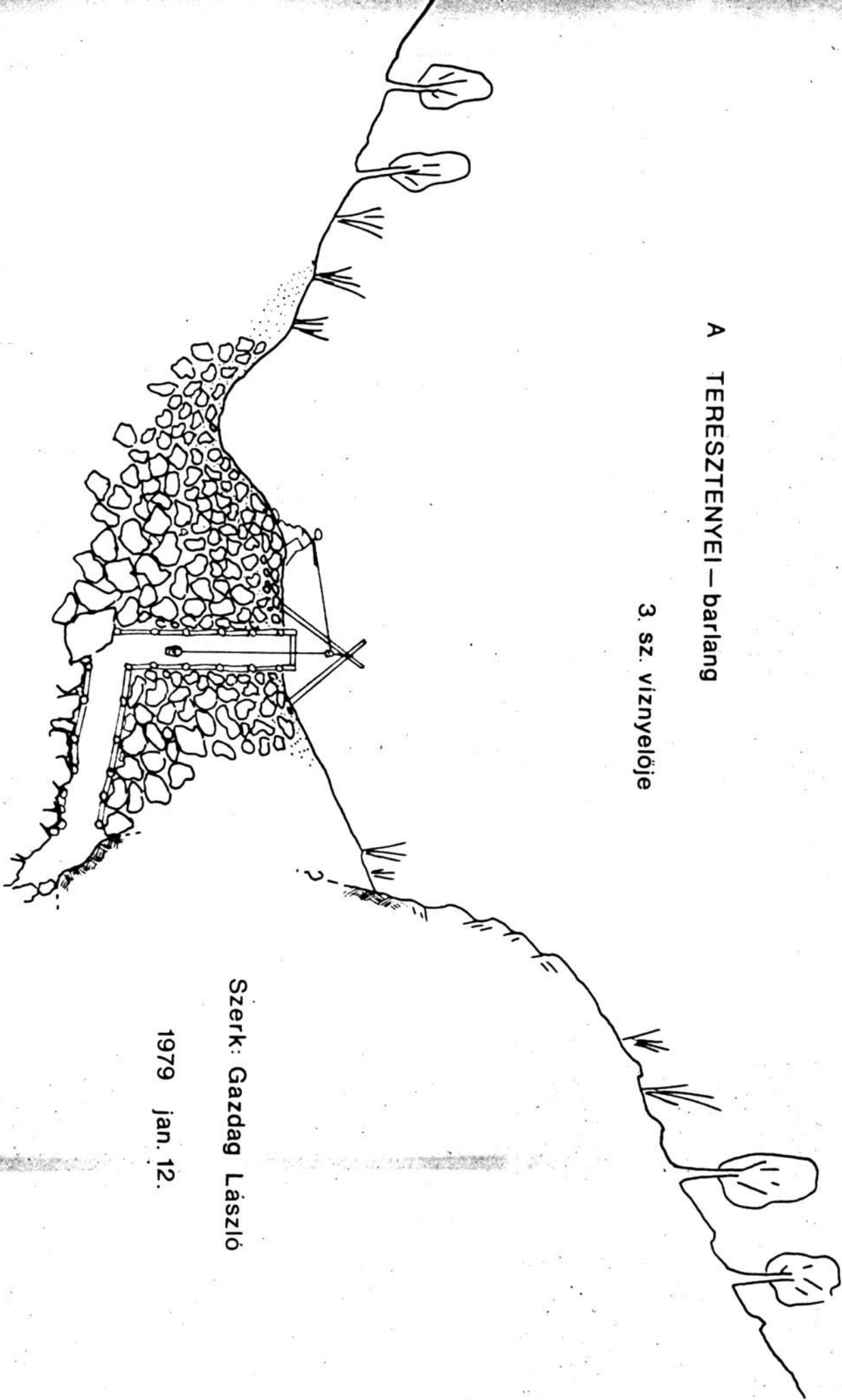
Aggteleki-hegység.

A TERESZTENYEI — barlang

3. sz. víznyelője

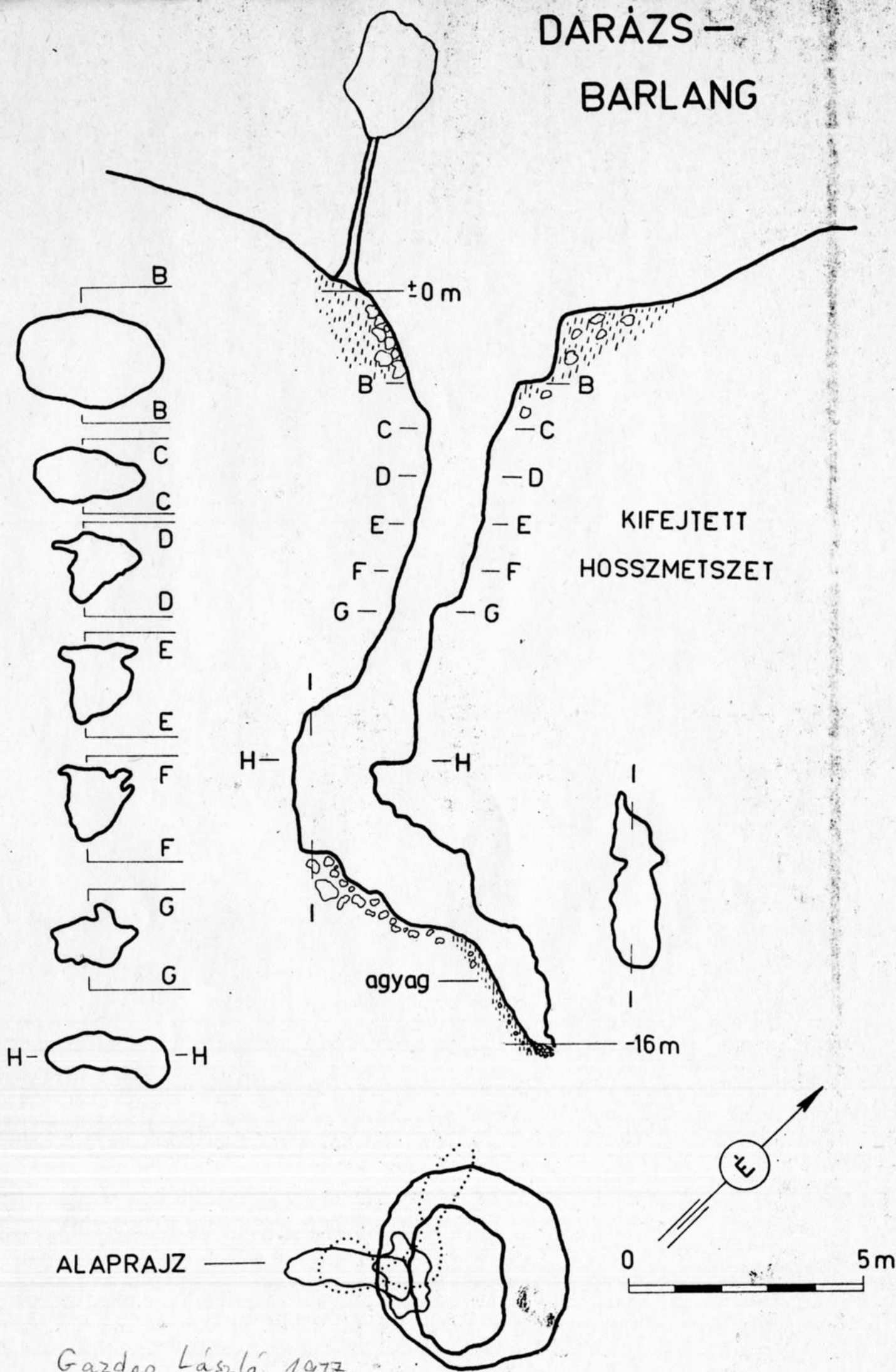
0 5 10 m

Szerk: Gazdag László

1979 jan. 12.

DARÁZS — BARLANG

Gazdag László 1977

BORZKARSI BÉ

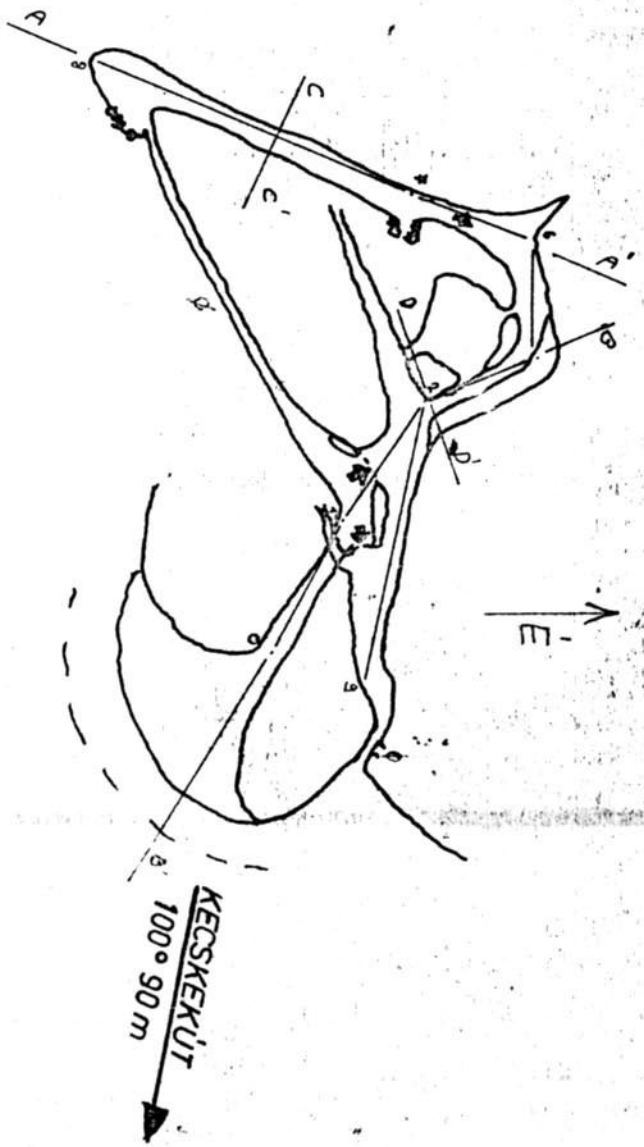
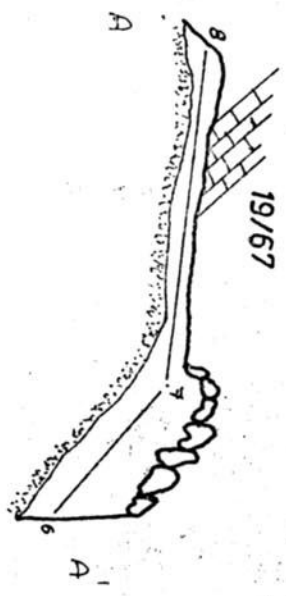
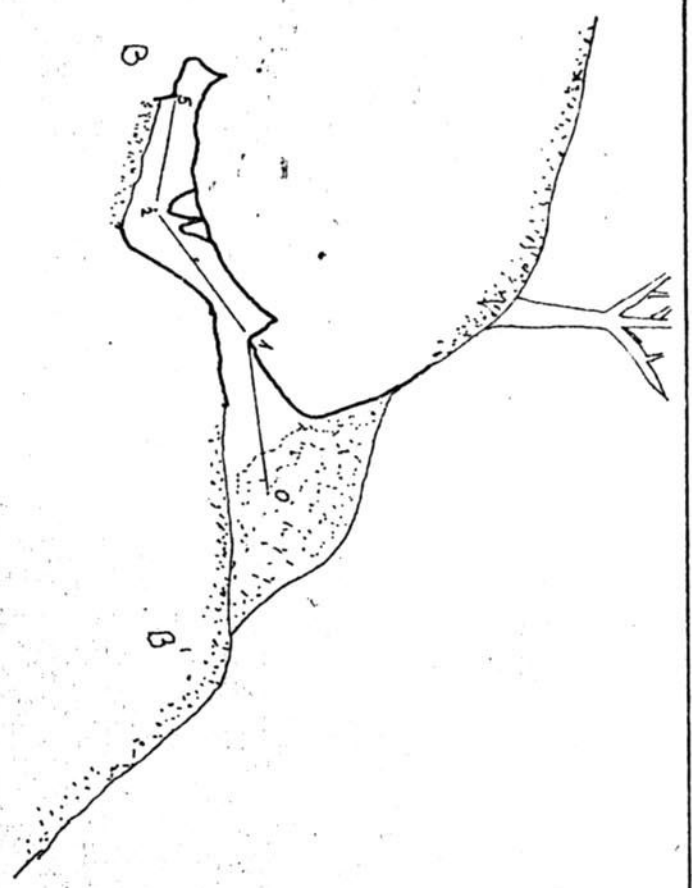
M - 1 : 100

FELMÉRTEK: 1976. VIII. 17. JUHÁSZ JÓZSEF

LUKÁCS LÁSZLÓ

VIDICS ZOLTÁNNÉ

SZERKESZTETTE: LUKÁCS LÁSZLÓ

BÜDÖSLYUK

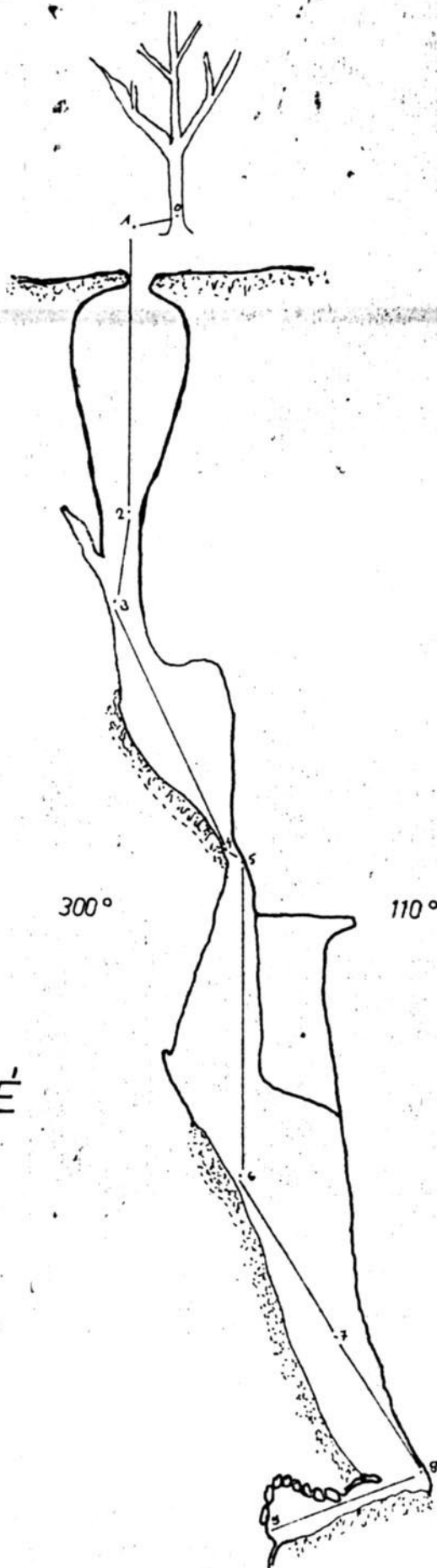
M = 1 : 100.

FELMÉRTÉK: JUHÁSZ JÓZSEF
LUKÁCS LÁSZLÓ
MÓGA JÁNOS

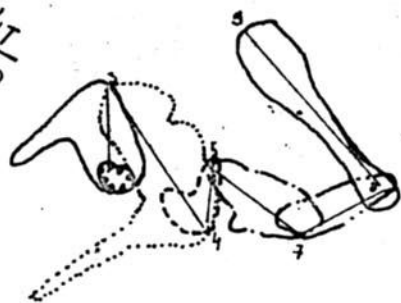
1976. VIII. 15.

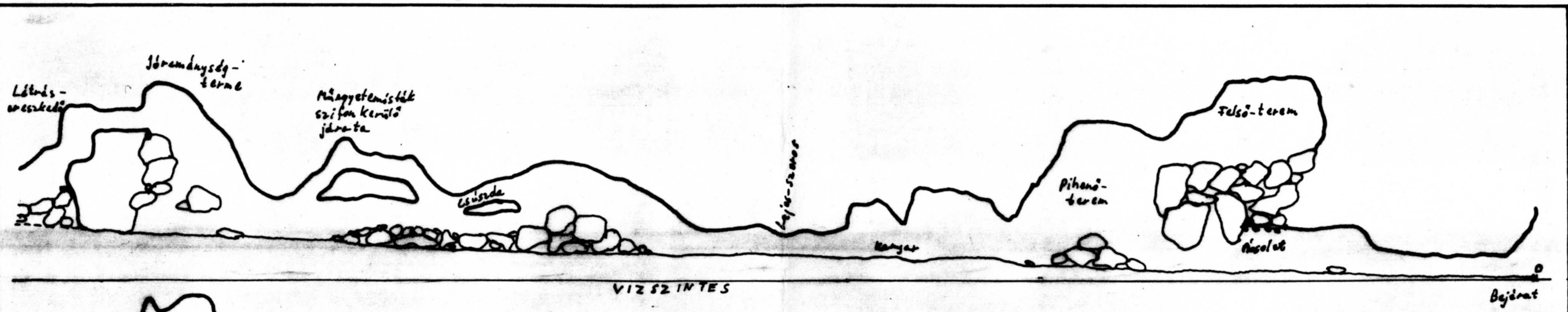
SZERKESZTETTE:
LUKÁCS LÁSZLÓ

- 0 m
- 4-6 m
- ⋯ 6-9 m
- ⋯ 9-10 m
- · — 10-19 m
- 20 m

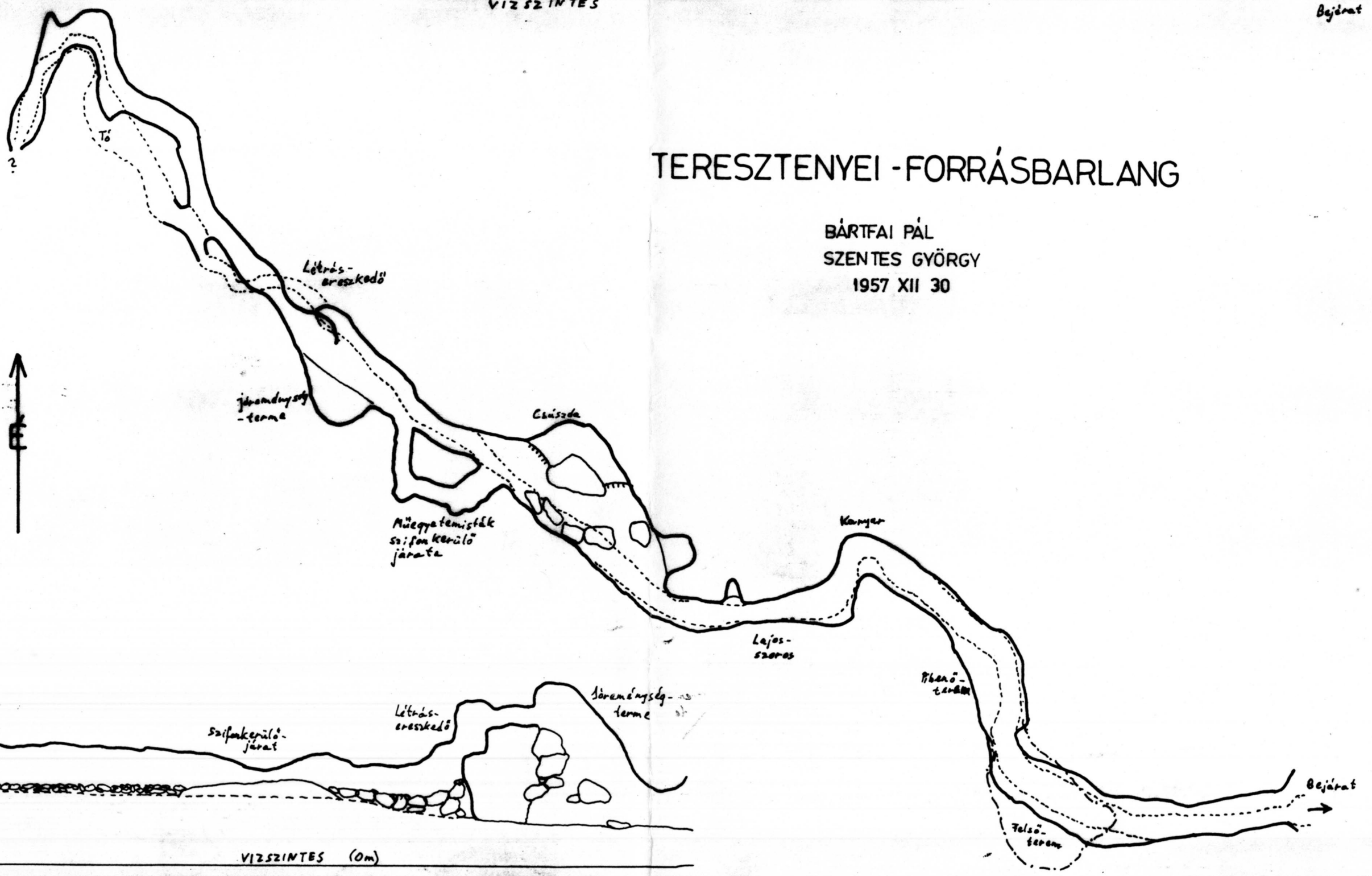
← KECSKEKÚT
290° 300 m

TERESZTENYEI - FORRÁSBARLANG

BÁRTFAI PÁL
SZENTES GYÖRGY
1957 XII 30

M = 1:100
?

másolta: Krom. S. L. 1988. január 28.